

1. jar. Daviji Evangelium
Romanum. 1600

2. Sijfr. Saccus de
pontificiorum dubita-
tione in negotio
justificationis.
1569

3. Georg. Major de origi-
ne et autoritate verbi
dei. 1559

4. Andr. Schopp
confutatio Sebastian
flapf. 1581

oo
te

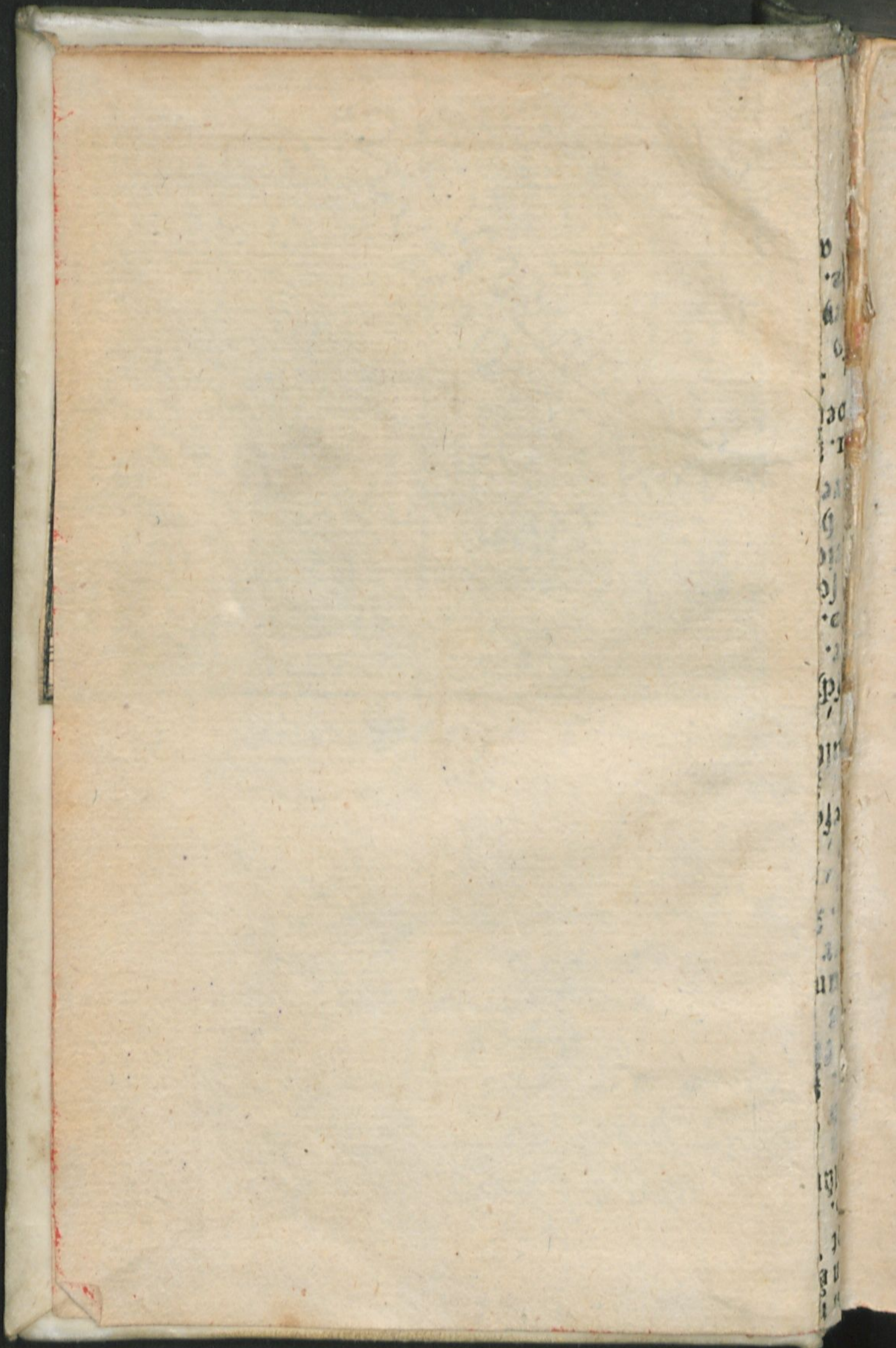
am

no

ta,

ii

bi

DE ORIGINE ³

NE ET AVTORITYTE
uerbi DEI, & quæ Pontificum, Pa-
trum & Conciliorum fit autori-
tas, admonitio hoc tempore,
quo de Concilio con-
gregando agitur,
ualde neces-
saria.

ADDITVS EST CATALOGVS DO-
ctorum Ecclesie DEI, à mundi initio, usq;
ad hæc tempora.

AVTORE

GEORGIO MAIORE.

VVITEMBERGAE EX OF-
ficina Iohannis Lufft.

ANNO

M. D. L.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

ATTORNEY

GEORGIO M. M. M.

WILHELM RERDAR...
Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

1770

M. D. L.

REVERENDISSIMO IN
Christo Patri ac Domino, Domino
Thomæ Archiepiscopo Cantua-
riensi, Georgius Maior
S. D.

SCRIBUNT Appelle- *Apelle*
lem, fama & celebritate no-
minis Prothogenis commo-
tum, uenisse aliquando Rho-
dum, ac auidum uidendi tam
excellenter artificem et ei-
us opera, statim ex portu ad
officinam Prothogenis properasse. Aberat autem
is tum, et anus unica ædes & tabulam nouo ope-
ri pingendo, aptatam machinæ, custodiebat, quæ
interroganti, herum domo abesse respondet, &
simul rogat ecquod nomen sit, hospiti de hero
percontanti, ut domum redeunti exponere pos-
sit. Hic arrepto penicillo, per tabulam ex colore
lineam summæ tenuitatis duxit, & simul ad
anum inquit Appelles, Hinc quis sim herus tuus
cognoscet.

Reuerso Prothogeni, quæ gesta erant, narrat
anus. At ille lineæ subtilitatem contemplatus,
mox artificem, quanquam non uisum antea, agno-
scit, et lætus Appellem uenisse clamat. Neq; enim
in alium tam absolutum opus cadere.

Ita hoc pulcherrimum mundi opificium, sum-

A. 2 mo

mo consilio & sapientia exstructum, & mirabili arte fabricatum, Deum artificem & ἀρχιτέκτονα suum monstrat, ex cuius contemplatione omnes homines sanos, necesse est conuinci, hoc tantum opus neq; casu extitisse, neq; temere ferri, sed ab aeterna quadam mente, cuius infinita sit potentia, sapientia & bonitas, & conditum esse, & regi perpetuo ac conseruari.

Vult igitur hoc opus suum a nobis summo studio & inquisitione inspicere & considerari Deus, ut ex hoc ipso, ipsum artificem agnoscamus, & eius sapientiam & bonitatem miremur, & celebremus.

Ingens igitur bonum est, quod in creatione rerum, humano generi ita se patefecit Deus, pro quo magnae illi agenda sunt gratiae.

Sed illa patefactio Dei, quae primum uoce Filij dei, deinde Ministerio sanctorum Patrum, Patriarcharum, Prophetarum & Apostolorum facta, & singulari bonitate Dei postremum in haec tempora usq; subinde alijs in aliorum tanquam stationem et supplementum missis, Episcopis, Pastoribus et doctoribus Ecclesiae Dei, conseruata est, & porro usq; ad gloriosum illum aduentum Filij dei seruabitur, longe maior & illustrior est, quam cuius dei non solum deum Patrem, sed & arcanam eius uoluntatem, ipsis etiam sanctis Angelis
ante

antea ignotam, humano generi reuelauit, et quoti-
dianie adhuc per uerbi Ministerium reuelat, sicut
affirmat Ireneus cum ait, Ab initio assistens Fi-
lius suo plasmati, reuelat omnibus Patrem, qui-
bus uult, & quando uult, & quemadmodum uult
Pater. Deum enim, ut idem inquit, nisi Deo do-
cente, cognoscere nemo potest.

Quam ingens igitur & inenarrabile bonum
est in uoce Ministerij audire ipsum Deum, de deo
cognoscendo docentem, Et ideo docentem, ut deum
uerum & quem misit Iesum Christum, cognos-
centes, æternam uitam & lætitiã habeant?
Sed ô miseræ hominum mentes, ô pectora cæca.

Quantula enim humani generis pars est, quæ
hanc Dei uocem audit, Quæ ei obedit?

Legunt, audiunt, uident coram ingentia mira-
cula homines, quibus Deus testatur, doctrinam
per Filium, Patres, Prophetas & Apostolos, orbi
terrarum traditam et patefactam, esse suam ipsi-
us uocem.

Henoch uiuus transfertur in cœlum, Noha sui
seculi pontifex et cœlestis doctrinæ custos, solus
cū paucis, qui hunc Doctorem audiebant, seruator,
cæteris omnibus per diluuium deletis. Maria, flu-
mina, scopuli, sol, cœlum, ignis, immanes bestię
leones, & propemodum omnes creaturæ obedi-
unt Mosi, Aharoni, Iosua, Elie, tribus pueris in
candenti fornace, Danieli et multis alijs ducibus
& doctoribus populi Dei.

A 3 Deins.

Deinde in magna frequentia populi, Pater de
cœlo sonans, mandat, ut Filium audiamus, qui re=
suscitatione mortuorum & alijs ingentibus mi=
raculis ostendit, se a cœlesti Patre accepisse do=
ctrinam, quam nunc tradat. Idem illustribus mira=
culis & Apostoli, passim in orbe terrarum Euan=
gelium circumferentes, testati sunt.

Hæc quanquam, ut dictum est, legant, audiant
& ipsi coram uideant homines, tamen pectora
cœca & quouis saxo duriora, sensu tantarum
rerum non afficiuntur. Vnde igitur homini tanta
ἀναλγησία, tanta duricies, quam quod Deus hu=
ius seculi, διὰ τὴν πῶρωσιν τῆς καρδίας ἀναπῶ,
sicuti Paulus ait, captiuas tenet mentes impio=
rum, ut uidentes non uideant, & audientes non
audiant?

Incredibilis igitur rabies & furor diaboli est
grassantis aduersus Deum et pios ministros uer=
bi Dei, & mille habet artes, quibus ministerium
Verbi oppugnat & delere conatur. Nam ut sunt
tempora & occasiones, ita & Ecclesiam aggre=
ditur.

Cum florent doctrinae cœlestis studia, & ea,
uoce & ministerio piorum Doctorum late spar=
gitur, & eius puritas magna cura custoditur, ibi
aperta ui & armis, contra Ecclesiam seuit dia=
bolus, qualia fuerunt tempora post ascensionem
Iesu Christi domini nostri, ad cœlos, ad Constan=
tinum

tinum Magnum usq; , annos circiter trecentos ,
ubi sub Nerone , Domitiano , Traiano , Adriano ,
Antoninis , Seuero , Decio , Diocletiano , Ecclesia
duriter est adflicta & quassata.

Rebus tranquillis & secundis , cum animi ex
ocio & securitate luxuriant , & studia ueræ do-
ctrinæ de Deo , ab ijs negliguntur , qui eius custo-
des esse debebant , excitat diabolus ingenia petu-
lantia & ambitiosa , ut falsa dogmata spargant ,
& ueram doctrinam corrumpant , unde postea
magnæ confusiones in Ecclesia oriuntur , ut cum
beneficio Constantini imperatoris , iam aliqua
Ecclesiæ esset parta tranquillitas , mox secuti sunt
furores Manicheorum , Arianorum , Pelagianor-
um , Eunomij , Macedonij , Nestorij , Eutichetis &
aliorum multorum , cœperunt & Eremitarum et
Monachorum opera , traditiones & superstitio-
nes esse admirationi.

Hæc mala , postea tristiora secuta , & magnæ
tenebræ in Ecclesiam inuectæ sunt . Nam quanq̃
ordme per aliquot pias Synodas , multi errores
reprehensi et sublatis sint , ut fuit Nicena , Constan-
tinopolitana , Ephesina , Calchedonensis et quædã
aliæ , tamen post Gregorij Magni tempora , cum
iam Monachorum cœtus creuissent , & eorum uir-
ta et opera sola in admiratione essent , ualde ite-
rum Euangelij lux , de uera fide & ueris cultibus
obscurata est , & cœperunt eo tempore inuocari

A 4 sancti

Sancti mortui, & eorum exuuia et reliquia coli, coepit & oblatio corporis & sanguinis Christi pro mortuis ex purgatorio redimendis, & multa talia alia. Præterea post Gregorium Magnum cum per Focam imperatorem Monarchia ecclesiastica Romano pontifici esset decreta, coeperunt ordine, non solum Romani pontifices, sed et alij Episcopi, passim in orbe terrarum, non tam de uero Ecclesiæ ministerio retinendo, quàm de dominio bonorum Ecclesiæ, occupando & subinde augendo & propagando cogitare.

Relicto igitur et abiecto ministerio uerbi Dei & Sacramentorum, cum eius curam indoctis & superstitiosis Monachis commendarent Episcopi, uera doctrina de Deo, fere tota deleta est, sicuti testantur illorum scripti libri, ut Thomæ, Scoti & similium, & sermones editi, quales sunt, Discipuli, Dormi secure, Gritsch, Meffret, Bricot, Holcot, & talium, qui & genus sermonis & totam doctrinam de Deo mutarunt & corruperunt.

Ex horum igitur doctrina, tanquam ex Stygia palude tantum cœni, tot sordes et errores in Ecclesiā influxerunt, ut si unquam, certe hoc tempore Ecclesia maxime inspectione & repurgatione opus habeat.

Laudanda igitur & adiuuanda uoluntas eorum omnium est, qui ad doctrinæ repurgationem & tollendos errores & impios cultus, non ad delendam

dama

dam, sed ad accendendam lucem Euangelij in toto terrarum orbe, suadet Synodum, uere piorum et doctorum hominum, intelligentium doctrinam Ecclesiae dei, cogendam et congregandam esse, in qua non penes hostes, sed propugnatores ueritatis diuinae, sit controuersiarum dijudicatio, & ea quidem fiat non ex pluralitate suffragiorum, sed ex ueritate & collatione ac dijudicatione Scripturae, non ex humana, sed ex uerbi Dei autoritate, & quae ideo cogatur, non ut ex Ecclesijs sani et pij Doctores pellantur, qui ueram doctrinam de Deo, et ueros cultus docent, et ut iterum locus sit Monachis & sacrificulis ad restituendos ueteres errores & impios cultus Missarum, offerendi corpus & sanguinem Domini pro uiuis, & pro mortuis ex purgatorio redimendis, inuocationis mortuorum sanctorum, colendi reliquias sanctorum, ornandi ipsorum statuas, uotorum Monasticorum, indulgentiarum, peregrinationum et aliarum superstitionum et impietatum. Sed ut ueritas ingenti beneficio Dei iam patefacta, in toto terrarum orbe luceat. Tali Synodo quid Ecclesiae posset esse aut necessarium magis, aut utilius?

Synodus
debet

Quia uero hoc tempore de Concilio cogendo agitur, edidi hanc breuem et simplicem commonefactionem, de autoritate uerbi Dei, quam si pij amantes ueritatis probabunt, satis magnum fructum huius tenuis operae feci. Hostes enim uerita

A S tis

tis non moror, quos scio magis amare tenebras quàm lucem, et in rem aliam nullam magis incumbere, quàm ut oppressa ueritate, suam potentiam et tyrannidem stabiliant.

Iam multis annis expetita est pia et Christiana Synodus, quæ in tanta acerbitate odiorum aduersus doctrinam Euangelij, nulla unquam fieri posse uidetur. Nam si dijudicatio penes hostes ueræ doctrinæ futura sit, quid aliud quam oppressionem Christi speres?

Recte igitur et pie faciunt pij Reges, Episcopi et Principes, qui adhibitis grauibus, pijs et doctis uiris, ipsi suas Ecclesias repurgant, et sinceram Euangelij doctrinam et ueros cultus, abolitis idolatricis, restituunt, Sicuti scriptum est, Conueniant populi in unum, et reges ut seruiant Domino.

Preclare igitur inclytus ac sereniss. Angliæ et Franciæ rex Eduardus facit, et uos Reuerendiss. Episcopi et cæteri regni proceres, cum nouam Romanæ sedis doctrinam, et cultus idolatricos uos abrogatis, et ueterem ac uere Apostolicam et orthodoxam doctrinam et ueros cultus Dei, quam Apostoli Paulus et Petrus Romanis et cæteris Ecclesijs tradiderunt, rursus in lucem et cathedram reuocatis, et quam Britanni ab Eleutherio Romanæ Ecclesiæ Episcopo, anno post Christum resuscitatum circiter 160 acceperunt.

Erat

Erat autem eo tempore doctrina sincerissima,
& cultus tales, quales ab Apostolis mandato di-
uino traditi erant Ecclesijs, sicuti testatur Irene-
us cum ait, Duodecimo loco Episcopatū ab Apo-
stolis habet Eleutherius, Hac ordinatione et suc-
cessionem, ea quæ est ab Apostolis in Ecclesijs tra-
ditio, & ueritatis predicatio, peruenit usq; ad
nos. Et est plenissima hæc ostensio, Vnam & ean-
dem uiuificatricem fidem esse, quæ in Ecclesia ab
Apostolis usq; nunc sit conseruata, & tradita in
ueritate.

Apparet autem Eleutherium fuisse diligen-
tem in retinenda doctrinæ puritate, a quo decre-
tum factum est, ne quis cibum ullum, propter su-
perstitionem respueret, a cuius & aliorum san-
ctorum Episcoporum uestigijs, quorum multi in
confessione Christi, uitam cum sanguine profu-
derunt, quam longe posteriores Romanæ eccle-
siæ Pontifices recesserint, et doctrinarum confu-
sio et infinita superstitio in cultibus, humana au-
toritate inuentis, tum etiam hoc ostendit, quod
quos ueritatis custodes & propugnatores esse
decebat, eos nunc hostes experiamur.

Magna cura fuit primum Eleutherij, deinde
post annos 400, Gregorij Magni episcopi Roma-
ni, ut gens uestra, abiecta idolatria, in cognitione
ueri dei & domini nostri Iesu Christi erudiretur.
Missi igitur sunt ab Eleutherio in Britanniam le-
gati,

gati, Fugatius & Damianus, & postea a Grego-
rio, Augustinus primum Abbas, postea uero pri-
mus Cantuariorum episcopus, Item Mellitus, Iu-
stus, Paulinus, Rufinianus, et cum his alij sancti et
docti uiri, qui idolorum cultum, uoce Euangelij
euerterent & delerent, & populis ueram do-
ctrinam de Deo, & ueros cultus proponerent.

At nunc unicum et summum studium quorun-
dam Episcoporum est, quibus in locis idolatria
sublata, & lux coelestis doctrinae accensa est, ut
ea extincta, & pijs & doctis Pastoribus pulsis
suis Ecclesijs, succedant sacrificuli & Monachi,
qui ueteres errores restituant, unde tanta confu-
siones rursus exoriuntur, quantae in uestro re-
gno, mortuo Anglorum rege Edelbrechto et Au-
gustino Cantuariense episcopo, ante annos 900
fuerunt, ubi populus cum Regibus successoribus
in ueterem idolomaniam relabi coepit, et Episco-
pos Iustum et Mellitum suis Ecclesijs pepulit, quae
tamen postea omnia Dei beneficio mutata sunt,
qualem mutationem & nos breui fore spera-
mus, et ut breui fiat, ardentibus uotis a Deo peti-
mus.

Quia igitur hoc tempore multis bonis uiris
propter uerae doctrinae professionem exulanti-
bus, tutus portus & refugium uestra Anglia est,
ut olim in persecutione, Gallia Mellito & Iusto
episcopis Britanniae, fuit, non secus uestra bonitas
& pie

¶ pietas erga tales ministros Christi & Doctores ecclesie predicanda est, atq; mulieris peccatricis, quae Christi pedes lauit, Cuius uestri beneficij hodiernus dies, quo memoria Mariae Magdalene celebratur, me commonefacit, cumq; eius facti celebrationem uoluerit in Ecclesia seruare & extare Christus, digni laude ac preconio sunt et illi omnes, qui simili modo pedes annunciantium et predicantium pacem, annunciantium bonum, predicantium salutem, suis lachrymis lauant, hoc est, uera commiseratione erga Ecclesiam & eius Ministros, propter ipsorum exilia & arumnas, afficiuntur, qui eos iuuant, tuentur, eis hospicia prebent.

Egregia enim imago hypocritarum & uerorum membrorum Ecclesie hic proposita est. Hypocrita, & si ad se inuitant Christum, tamen tumentes fastu & fiducia propria dignitatis, non prebent aquam pedibus Christi, non dant osculum, non ungent eius caput, id est, non curant Christum, non exhibent ei debitos honores, non colunt neq; amplectuntur uero amore & uera fide ut unicum liberatorem, propter quem recipiantur a Patre, non inuocant &c. Sed ne eius hostes esse uideantur, inuitant ad coenam, cum uere & ex animo ipsum oderint, & extinctum cupiant. Tales sunt Hypocrita plurimi etiam hac etate.

Alij

lam hostes sunt, qui non lauant, sed uincula pedibus Christi iniiciunt, non osculum prebent, sed eius faciem conspuunt, caput non oleo, sed colaphis unguunt.

At sola mulier peccatrix, Ecclesia, agnoscit & magnis gemitibus & ploratibus sua peccata, deflet, & flumine lachrymarum lauat pedes Christi, amat, iuuat, colit ministerium, quo ad poenitentiam uocatur.

Deinde tergit crinibus, id est, tam ardenti & uero amore amplectitur Christum & uocem Euangelij, ut etiam capitis periculum pro Christo adire non dubitet.

Postremo perfundit fragranti balsamo, dum sua uoce & constanti confessione doctrinam Euangelij late spargit, quo odore tota domus & omnes conuiuæ replentur, ut bonus odor Christi fiant.

Hæc officia Reuerendiss. Domine, cum a uobis, domino nostro Iesu Christo, et ipsius pedibus, ministris & confessoribus Euangelij Christi, iam apud uos exulantibus, summa cum beneuolentia præstari certum sit, Primum æterno Patri Domini nostri Iesu Christi gratias ago, quod non solum uoce Ministrorū sibi Ecclesiā in hoc mundo
omni-

omnibus aetatibus colligit, sed & Ecclesiam &
pios ministros contra diaboli saevitiam mirabili-
ter servat & tuetur, & ut porro colligat & ser-
uet toto pectore oro.

Deinde ideo hoc tenue & breve scriptum V.
C. mitto, ut V. C. exemplo, & alij Episcopi ac gu-
bernatores Ecclesiarum, ad similia officia exci-
tentur, & curent, aut piam & Christianam Sy-
nodum, ad repurgationem doctrinae & supersti-
tiosorum cultuum conuocari, aut ipsi in suis Ec-
clesijs errores & superstitiones tollant, Et cum
uelint uideri hospites Christi, ne, ut Simon, ei neq;
aquam, neq; osculum, neq; oleum prebeant, sed
uero amore Christum & Ecclesiam amplectan-
tur & eius aerumnis & miserijs, quae hoc tem-
pore multae & magne sunt, afficiantur.

Bene ualeat V. C. Vuitemberge
ipso die S. Mariae Magda-
lenae.

M. D. L.

DE ORIGINE ET AVTORITATE VER-

BI DEI, ET QVAE PONTIFI-
cum, patrum & Conciliorum sit auto-
ritas, admonitio hoc tempore, quo
de concilio congregando agi-
tur, ualde necessaria.

Agna fuit omnibus
seculis apud omnes gentes, in
quibus studia uirtutis, uigue-
runt, presertim optimorum,
doctissimorum & prudenti-
ssimorum hominum inquisitio,
primum an sit deus aliquis.

Deinde cum ex gubernatione & conseruatione
creaturarum, & multis collectis rationibus esse
deum omnium rerum conditorem fateri cogeren-
tur, proxima cura fuit inquirendi, quid nam illa
natura seu mens aeterna omnium rerum conditrix
esset.

Et certe summis uiris, sicuti ipsorum monu-
menta testantur, neq; indagandi studium, neq; inge-
nij acrimonia ac prestantia defuit, si illa res hu-
mana sapientia inuestigari potuisset. Quia uero
ingens caligo & caecitas ex lapsu orta, illam
lucem agnoscendi dei, obscurauit, inde accidit, ut

B

alius

DE ORIGINE ET AVTO.

alius aquã alius ignem, alij aerem et nescio quas res alias, deum esse fingerent.

*no saluatur
i. gignitur
dei*
Cum autem sine uera cognitione, sine uero cultu, et inuocatione ueri dei nemo saluari possit, ideo Deus aduersus has humani animi tenebras lucem uerbi sui accendit, in quo et se et suam erga nos uoluntatem orbi terrarum patefecit, et certum cultum quo coli, et quomodo inuocari uelit nobis ostendit. Hoc uerbum Filius ex sinu æterni Patris protulit, et ipse quidem cum patribus est locutus, et ijs uoluntatem Dei patris ostendit.

Deinde uero in sua Ecclesia et suo populo, qui huic uerbo et his diuinis promissionibus credebant, subinde alios atq; alios ordine Prophetas et Doctores excitauit, qui uel uerbi lucem obscuratam restaurarent, uel adsidua docendi cura illustrarent et propagarent.

Huius uerbi per filium Dei in Paradiso traditi, custodes, conseruatores et propagatores in Ecclesia Dei, primo fuerunt patres, Adam, Seth, Enos, Kenan, Malaleel, Jared, Hanoch, Methusalah, Lamech, Noah, Abraham, Isaac, Iacob, Ioseph, qui uiua uoce posteris suis Verbum de uero Deo cognoscendo, colendo et inuocando tradiderunt.

Postea successit Moses et Propheta, qui

uer =

VERBI DEI.

uerbum à Patribus, quasi per manus traditum et uiua uoce, & scriptis Ecclesiae proposuerunt. Neq; uerò Moses et Propheta à patribus tantum uerbum Dei acceperunt, sed & filius Dei ipse saepius Mosi et Prophetis apparuit, & cum eis est locutus, & aeterni Patris uerbum et promissionem, de missione filij liberatoris generis humani, illis in Ecclesia propagandam commisit, ac in gentibus miraculis, Ecclesiam hoc uerbum amplectentem, contra maxima pericula, contra furores Satanae & mundi defendit & conseruauit.

Nouissime, ubi plenitudo temporis uenit, Verbum Filius aeterni Patris, adsumpta humana carne, ipse Concionator et Redemptor humani generis de caelo in terras uenit, & sua uoce, promissiones Patribus factas, et Prophetarum de se uaticinia, exposuit, & quae antea quasi tecta & recondita erant, detexit ac aperuit, per sese implens Prophetarum, de se multis ante saeculis, edita uaticinia.

Sicuti autem ante Christi aduentum Prophetae ad hoc diuinitus uocabantur, ut & populi errores ac peccata arguerent, atq; ad poenitentiam errantes hortarentur, et promissione uenturi Liberatoris, agnoscentes lapsus suos erigerent, & eos docerent propter illum Dominum promissum, illos esse acceptos Deo, et habere remissionem peccatorum, et donationem Spiritus sancti et aeternae

DE ORIGINE ET AVTO.

uitæ hereditatem. Ita & Christus filius Dei ipse uocat & eligit sibi Apostolos testes suæ resurrectionis, qui, quod Prophetæ de ipso uaticinati sunt, suo preconio in orbe terrarum testentur, hæc iam omnia per ipsum mortuum et resuscitatum, & iam sedentem ad dextram Dei patris impleta, factam per ipsum reconciliationem Dei Patris, partam orbi terrarum salutem & uitam, modo hæc sui liberatoris ingentia beneficia agnoscat mundus, & fide ac grato pectore amplectatur.

Preterea sicuti Deus Prophetis per se uocatis, ingentia miracula addit, quibus testatur ipsorum doctrinam non esse humanam, sed à se traditam, et ipsorum uaticinijs euentus quoque semper respondent, Ita & Apostolis datur spiritus sanctus, & adduntur miracula & prosperi ipsorum ministerio successus, ut etiam ipsis interfectis, tamen salua sit ipsorum doctrina, suus sit contra Satanae & Mundi furorem cursus Euangelio, quibus miraculis & successibus in docendo testatur Deus, Apostolorum doctrinam, non ab ipsis aut ullo homine excogitatum, sed ex se ortam & suo mandato propagari, & sic contra diabolum grassantem, diuinitus hoc Ministerium uerbi defendi & seruari.

Cum igitur Euangelij doctrina noua & nuper adeo nata, à plerisque putaretur, & ne
humanum

VERBI DEI.

humanum inuentum existimaretur, allegant Apostoli in initio Epistolarum suarum suae doctrinae autorem, Iesum Christum, cum ait Paulus Apostolus Iesu Christi, q. d. non afferro nouam doctrinam, aut humanum aliquod inuentum, sed eam, quam aeternus filius Dei, iussu & mandato aeterni Patris, Patribus tradidit, quam ipsi Patres posteris suis, a filio Dei acceptam, commendarunt, quam postea Spiritus sanctus in populo Dei per Prophetarum uocem propagauit, quam Iesus Christus filius Dei ipse adsumpta humana carne, ex sinu aeterni Patris depromptam, ad nos attulit, & in terris sua uoce docuit, qui Doctor testimonium patris de caelo habet, eum esse audiendum, sicut Pater dicit, Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacitum est, hunc audite. Qui ascendens ad caelos & sedens ad dextram Dei, ad propagationem & conseruationem uerbi a se mundo patefacti et traditi, Spiritum. S. in nos Apostolos effudit, et eundem spiritum sanctum Ecclesiae suae amplectenti hoc uerbum donauit, ut eam per hoc uerbum sanctificet regat & gubernet ac ipsi donet iustitiam & aeternam uitam.

Quare nostra doctrina qui Apostoli Iesu Christi sumus, autorem habet filium dei, qui ut per Patres, Moysen & Prophetas antea, locutus

B 3

est, ita

DE ORIGINE ET AVTO.

est, ita & hoc tempore per nos seruos, legatos
& Apostolos suos loquitur, & uoluntatem dei
Patris orbi terrarum patefacit.

Sic cum Apostoli, tum Prophetae semper
in initio suarum concionum allegant deum auto-
rem sui uerbi & ministerij. Sic Esaias orditur,
Audite caeli, & auribus percipe terra, quoniam
DOMINVS locutus est. Item, Hæc dicit domi-
nus, Verbum Domini quod factum est ad Ieremi-
am etc. Et Moses Deu. 1. ait. DOMINVS deus
noster locutus est ad nos in Horeb, dicens, etc.

Nam cum Ecclesia mandatum habeat, ne
ullius quam dei sui uocem audiat, necesse est doce-
ri, commonefieri et certos esse homines, hoc uer-
bum, quod eis traditur, esse dei uocem, et manda-
to dei hoc proponi. Ideo, sicuti supra ostendi, Pro-
phetae et Apostoli, in gentibus editis miraculis, te-
stati sunt suam doctrinam non humanam, sed ce-
lestem & ipsius dei uocem esse.

Ceterum summe necessariū est animos fir-
mis rationibus semper esse confirmatos, hanc re-
ligionem & doctrinam, quæ Prophetarum &
Apostolorum uoce & scriptis, Ecclesiae tradita
est, uere celestem, & ipsius dei doctrinam esse,
qua se Deus humano generi patefecit, in qua no-
bis certum sui cultum proposuit, & corporalia
& æterna bona offert, ne mentes fluctuent &
sint

VERBI DEI.

sint dubiæ, ac existiment humana inuenta esse, quæ in Ecclesia docentur, Sicuti hoc tempore quidam homines existimant, tantam autoritatem tribuendam ijs, quæ Pontifices, Episcopi, aut concilia statuunt, quam quæ scriptis Prophetarum & Apostolorum ex sinu eterni patris filius Dei suæ Ecclesiæ commendari uoluit.

Deinde ut constet et palam sit, quod sit discrimen inter nostram & omnes alias religiones. Necessè enim est eam solam esse ueram Ecclesiam Dei, quæ illam doctrinam amplectitur & tuetur, quã Deus ipse tradidit, & omnes alias religiones, quæ hanc doctrinam non amplectuntur, nec purã aut integram retinent, esse cõmentitias, & hominum inuenta. Quare breuiter quasdam rationes ad confirmandos animos nostros proponemus, quæ ostendent, Prophetica & Apostolica scripta æterni Dei uocem et mandatum esse.

Prima ratio.

Prima ratio sumitur ab ipso genere doctrine. Multa .n. in Prophetarũ et Apostolorũ scriptis patefacta sunt, quæ rationi humane prorsus sunt incognita, et perpetuo abscondita mansissent, imò quæ supra omnẽ captũ humani ingenij sunt, Vnde fateri necesse est, hæc diuinitus per hæc scri

DE ORIGINE ET AVTO.

pta manifestata esse, ut est articulus de trinitate. Nam quanquam mens humana, ex creatione rerum, & multis alijs firmis rationibus conuicta, fateri cogatur esse deum, tamen nullo modo uideri aut intelligere potest, unam eternam esse diuinam essentiam, & tamen tres distinctas personas, Patrem ab aeterno gignentem ex sua natura filium imaginem suam, & spiritum sanctum à patre & filio procedentem, sicuti & in uerbo suo se diuinitas patefecit & in baptismo Christi uisibili quoq; specie trinitas apparuit.

Deinde uidet quidem & sentit ratio humana, genus humanum infinitis calamitatibus, et erumnis esse oppressum, sed causas tantorum malorum cernere non potest, intelligit deum colendum esse, sed qui cultus sit acceptus & gratus deo, de eo certo statuere minime potest, uidet necesse esse hominem non tantum ad hanc miseram, sed longe ad aliam prestantiorem uitam conditum esse, sed per quem aut quomodo hæc æterna uita contingat plane nescit, uidet & sentit nature corruptionem, sed unde illa orta sit ignorat, neq; etiam nouit quomodo ab ea liberari possit, Neq; uero etiã intelligere potest, Remitti etiam indignis ac gratis peccata, credentibus in Christum & ijs donari spiritum sanctum, & æternæ uitæ hereditatem, propter SOLIUS filij dei me.

VERBI DEI.

dei meritū, Fore item ut mortuū cum corporibus, quanquam consumptis & iterum in puluerem terræ uersis, resurgant. Hæc atq; alia plurima quæ rationi ignota sunt, Prophetarum & Apostolorum scripta patefaciunt. Necesse igitur est, cum acies ingenij humani, has tantas res per sese uidere non possit, illam patefactionem, quæ per Propheticam & Apostolicam Doctrinam fit, non esse humanam, sed diuinam.

Secunda ratio.

SECUNDA ratio sumitur ab Effectu, Pauida corda, sensu peccati & conspectu iræ dei perterrefacta, ut maxime humanis rationibus, remedijs & præsijs erigere & sanare studeas, tamen acquiescere ac pacari non possunt. Socrates, Demosthenes, Cato, preediti magnis ingenijs & magna sapientia ac doctrina, existimant sese ex illis artibus, quibus ornati sunt, habere præsidium & remedium, contra omnes ærumnas, Sed tamē tandem fracti & uicti, ruunt in desperationem, afferunt sibi ipsis uiolentas manus. At piæ mentes complectentes hoc uerbum, quod Deus per Prophetas & Apostolos suos Ecclesiæ tradidit, quo promittit se agnoscentibus peccata sua, uelle illa condonare propter filium suum, qui se uictimam, pro singulorum & totius mundi peccatis, sibi deo patri obtulerit, capiunt firmam consolationem,

DE ORIGINE ET AVTO.

tionem, & accipiunt spiritum sanctum, qui hunc sensum iræ & iudicij diuini tollit, & præbet testimonium spiritui nostro, quod simus filij & hæredes Dei, et simul per hoc uerbum & Donationem Spiritus sancti per uerbum creditum, noui concipiuntur et sentiuntur motus cordium, ut & acquiescant in accepta per fidem in Christum misericordia Dei, & postea Deo obedire, & fugere ac odisse peccata uelint, ac ita confirmantur, ut fiducia sui Liberatoris omnes terrores peccati, legis Satanae et mortis uincant. Euangelium enim potentia Dei est, ad salutem omni credenti.

Quare necesse est hanc doctrinam esse ipsius Dei uocem, cum per eam solam et nullam rem aliam in orbe terrarum, sensus iræ diuinæ tollatur, & pax ad afflictis conscientijs adferatur.

Tertia ratio.

Tertia ratio sumpta est à consensu et perpetuitate doctrinae Vna & perpetua doctrina ab initio mundi usq; in hæc tempora, semper in Ecclesia Dei fuit, summus est in doctrina consensus Prophetarum & Apostolorum, una omnium uox, Deum nempe irasci peccatis, et eam cum corporalibus tum æternis pœnis punire, ipsum autem amantes rursus complecti, & confugiens ad misericordiam suam, gratis propter filium suum, semen Abrahæ, recipi, benedici, condo-

VERBI DEI

condonari eis peccata &c. Nihil in hac doctrina discrepat, Necesse est ergo, ex uno fonte & autore Deo, hanc religionem et doctrinam manasse. Nam in alijs omnibus Religionibus magna est uarietas et dissimilitudo. Hic uerò ut Ephe. 4 dicitur, Vnum corpus, et unus spiritus, una omnium spes uocationis, unus Dominus, una fides, unum baptisma, unus Deus et pater omnium &c. Vna est ἀναλογία fidei & doctrinæ cœlestis, iuxta hoc, Fundamentum nemo aliud potest ponere &c. Item, Huic omnes Prophetæ testimonium perhibent, remissionem peccatorum accipere per nomen eius, omnes qui credunt. Hac fide Patres, Patriarchæ, Prophetæ, et omnes pij ante aduentum Messiae saluati sunt, qua fide credentes in iam exhibitum filium Dei, pro nobis mortuum et resuscitatum omnes saluamur.

Quarta ratio.

Quarta ab euentu uaticiniorum et prædictionum, Habuerunt et Ethnici suos uates, Calchantem, Tiresiam, Aristandrum et alios, Varia et Apollinis fuerunt uaticinia, quibus interdum quoque euentus respondit, Nam ex præsentium rerum statu, colligit Satã futura, quæ postea prædicit, Sed illa ipsa Satane uaticinia sunt perplexa, incerta, ambigua, ut cum dicit, Magnū Cræse euertes imperiū, Aio te Æacida Romanos uincere posse. Sed

DE ORIGINE ET AVTO.

Sed Ecclesia dei certa uaticinia et infallibilia de rebus maximis, de uoluntate dei, de uenturo liberatore, de mutatione & ordine imperiorum, de extremo iudicio habet.

Gene. 15.

Predixit deus Abrahæ, Scito, inquit, prænoscens quod peregrinum futurum sit semen tuum, in terra non sua, & subijcient eos seruituti, & adfligent eos quadringentis annis, ueruntamen gentem cui seruituri sunt, ego iudicabo, & post hæc egredientur cum magna substantia. Huic predictioni respondit euentus, eductus est populus Israel ex Agypto & occupauit terram Canaan promissam Abrahæ.

De Christo predicat Iacob, ante ipsius aduentum annis mille septingentis, uenturum ubi regnum Iuda fuerit euersum, uenit eo tempore Christus.

Esaias prophetat annis ante Christum septingentis, fore ut Messias ex uirgine & radice Isai nasceretur, natus est Christus ex Maria uirgine & radice Isai.

Micheas Vaticinatur nasciturum in Bethlehem, natus est ibi Christus, Preterea quæ Prophete omnes de passione, morte, resurrectione, glorificatione & regno eius predixerunt, his omnibus respondit euentus.

Vaticinantur

VERBI DEI.

Vaticinantur forte ut populus in Assyrios & babilonios abducatur, hæc ut predicta sunt euenerunt.

Daniel definit certum tempus mortis Christi, & de dissipatione populi, euersione templi & urbis prædicit, Mortuus est eo tempore Christus, & secuta postea est uastitas. Sed fuerit nimis prolixum commemorare omnia Prophetarum impleta uaticinia, quæ collata ad euentus, mirifice animos piorum confirmant, quæ testantur doctrinam, per Prophetas traditam, diuinam esse, cum tam certæ fuerint ipsorum Prophetiæ.

Quinta ratio.

Quinta ratio sumitur ex miraculis. Nulla enim unquam doctrina tantis ac tot miraculis est confirmata atq; Prophetarum & Apostolorum, quibus testatur deus, se esse defensorem huius populi, qui amplectitur doctrinam à Patribus & à Mose traditam, & eam suum mandatum & preceptum esse, non hominum commentum. Eduntur ordine decem plage seu miracula, quarum partem etsi Magi, Satane ministri, imitentur, tamen tandem confunduntur. Postea proficiscētem ex Ægypto populum, præcedunt columnæ nubis & ignis, Exiccatur mare & prebet transitum populo, Rex Tirannus hostis

DE ORIGINE ET AVTO.

hostis populi Dei obruitur cum exercitu undis maris. Aquæ amaræ uertuntur in dulces, pascitur populus annis quadraginta pane cœlesti. Datur Lex in monte Sinai cum ingentibus miraculis, dantur coturnices. Terra deglutit Dathan & Abiron, ausos sese Mosi Doctori populi Dei opponere, Sed quorsum attinet hoc loco omnia enumerare, quibus Mosi uocatio confirmatur.

Deinde Mosi succedit Iosua, cui ut tanquã Mosi credatur, adduntur quoq; certa miracula, sicuti Deus inquit Iosua, 3. Hodie incipiã exaltare te coram omni Israel, ut sciant, quod sicuti cum Mose fui, ita & tecum sim. Primum igitur duce Iosua, Iordanis cedit populo, et præbet siccum transitum. Deinde urbs Hiericho sola conclamatione populi & sonitu tubarum, sine humanis uiribus euertitur. Sol et Luna stant ad præces ducis Iosua, obediante Domino (ut textus ait,) uoci hominis, & pugnante pro Israel. Tringenta reges & unus uincuntur et fugantur à Iosua. Dominus enim Deus pugnabat pro Israel. Deinde ordine & perpetua successione Ducibus & Prophetis populi Dei adduntur cuiq; sua miracula, ut testatum faciat Deus ipsorum doctrinam

nam

VERBI DEI

nam & uocationem esse diuinam, Elias suis precibus claudit & aperit cœlum, suscitatur filium hospitiæ suæ Sareptanæ mortuum, ideo & mulier Vidua uidens tantum miraculum, ait, Nunc in isto cognoui, quoniam uir Dei es tu, & uerbum Domini in ore tuo uerum est, quo ostenditur illa miracula ideo fieri, ut certi sint homines eam doctrinam, quam Prophetæ profitentur, esse cœlestem.

Prophetis succedunt Christus ipse filius Dei & Apostoli, quorum doctrina miraculis omnis generis, & tot signis passim in toto orbe confirmatur, ut ea contuentes gentes, obstupescant, & Deos in terras delapsos arbitrentur, Curantur uaria morborum genera, & quidem uerbo tantum, non additis ullis remedijs. Fugantur dæmones, excitantur mortui, Datur credentibus ipsorum uerbo, Spiritus sanctus, qui in ipsis uaria edit miracula, &c. Tot igitur ac tanta miracula nulla unquam religio habuit.

Nam quanquam etiam apud Gentes quædam accidisse, ut referunt Historici, credendum est, tamen apparet illa Satanae fuisse ludibria et illusiones. Imo ipsi dæmones edentes miracula presentibus.

Docto

DE ORIGINE ET AVTO.

Doctoribus Euangelij, obmutescunt & fugantur. Et hoc ipso nostro tempore, posteaquam uera dei doctrina propagata est, Idola & statuæ sanctorum, quæ putabantur uarijs morborum generibus mederi posse, si quis ad ea uota fecisset, & obtulisset donaria, prorsus omnem uim suam amiserunt.

Ac mihi quidem inter tot ac tanta miracula, quæ uirtute huius cœlestis doctrinæ edita sunt, illud multo maximum esse uidetur, quod sicuti muri urbis Hiericho, solo clangore buccinarum & uociferatione exercitus populi dei corruerunt, & eodem penè modo Madianitæ à Gedeone, sine ullis uiribus humanis uicti sunt, ita & cum totum penè terrarum orbem, Idolorum cultus teneret, quem nulla uis humana euertere & extirpare posset, tot nempe seculis à patribus & maioribus acceptum, is solo preconio & uoce Apostolorum & aliorum sonantium doctrinam Euangelij, sicut Dagon cum arca Domini in eius templum illata esset, concidit. Nihil hic contra hunc sonum Euangelij ualuerunt Romana arma, nihil Græcorum sapientia & artes, Nihil Satanae furor, qui etsi magnas strages in Christianos ederet, tamen quanto magis premebatur, tanto maiores uires sumebat hæc doctrina de Filio dei, sparsa per orbem terrarum, & indies idolatrici cultus ruebant.

Ita &

VERBI DEI.

Ita & hoc tempore, in quibus locis Euangelij tuba insonuit, idola & statuæ cum idolatricis cultibus et impijs superstitionibus, quibus omnia templa & loca impleta erant, mox ruere & labi ceperunt, et quod nulla ui humana, nullis armis euerti posse uidebatur, tantum inualuerat impia superstitio, sola Euangelij uoce euerum, iam in multis locis et regionibus prostratum iacet, Sicuti prædixit per Esaiam cap 11. Deus, Percutiet terram uirga oris sui, & spiritu labiorum suorum interficiet impium, Et Paulus. 2. Thessa. 2. Et tunc reuelabitur ille ἀνομος iniquus, quem Dominus spiritu oris sui interficiet, & destruet illustratione aduentus sui, cuius est aduentus secundum operationem Satane, in omni uirtute et signis et prodigijs, mendacibus, in omni seductione iniquitatis, in ijs qui pereunt, eò quod charitatem ueritatis non susceperunt, ut salui fierent.

Tot itaq; seculis à Patribus receptos et confirmatos impios cultus euerti, non uiribus, non armis ullis, sed sola propagatione huius doctrine, quam Ecclesia Dei profitetur, satis ostendit, eam non esse humanum inuentum, sed Dei uocem & mandatum, sicuti sonat prima promissio à Deo data, ipsum semen conteret caput Serpentis, Et Iohannes, In hoc apparuit filius Dei, ut destruat opera diaboli, Destruit autem & conterit

C

terit

DE ORIGINE ET AVTO.

terit caput diaboli, in hac uita non fulmine, non armis ullis, sed passione, morte & resurrectione sua, & ea uoce quæ eius beneficia in orbe terrarum sonat, in ijs qui eam fide acceptant & adprehendunt.

Sexta, à conseruatione doctrine & odio Satanae erga hanc Religionem. Quicquid ex Deo est acerbissime odit Satan hostis Dei, nullam unquam religionem à principio orbis terrarum tanto furore est persecutus atq; hanc, Necesse est igitur hanc à Deo ortam, cum ita aduersus eam grassetur. Nam si ex Satana esset, non eam sic odisset, nõ tam hostiliter oppugnaret, iuxta illud Christi Matth. 12. Si Satanas Satanam eijcit, aduersus se diuisus est. Et quanquam ita aduersus hanc doctrinam grassetur, tamen uirtute & presidio filij Dei reprimentis Satanae furorem, mansit salua, & conseruatur corpus Ecclesiae, ut maxime serpens calcaneum mordeat, hoc est, quaedam membra Ecclesiae atterat, occidat, Sicuti præcipuos Doctores huius uerbi interfecit Satan, Abel, Esaiam, Hieremiam, Zachariam, Iohannem Baptistam, Christum filium Dei, Apostolos & multos sanctos Episcopos, Polycarpum, Ignatium &c. Scriptum enim est, Et portæ inferorum non preualebunt aduersus eam. Confirmat hic Satanae furor, & hoc tempore nostros animos, hanc doctrinam, quam nos profitemur, uere ipsius Dei uocem esse,

Septi-

VERBI DEI

Septima, In Ecclesia dei certa et continua series ab Adam in hæc usq; tempora Doctorum est, per quos hæc doctrina est propagata, sicuti infra ostendemus. Talem Doctorum seriem continuam nulla nunquam religio habuit.

Octava, Sanguis tot Martyrum ab Abel in hæc tempora usq; effusus, testatur diuinam esse doctrinam, in cuius confessione, tam forti animo occubuerunt, ut testarentur se doctrinam à Deo acceptam non uelle prodere, sed suo effuso sanguine posteris testatum facere, Prophetica & Apostolica scripta ipsius Dei uocem esse.

Nona ratio est, multi diuinitus horribiliter puniti sunt, qui uel hostes huius doctrine fuerunt, uel eam prauis opinionibus corruperunt, uel blasphemiam aduersus eam fuerunt. Exempla sunt Hieroboam, Achab, Ioram, Sennacherib, Herodes, Nero & ordine multi alij. Cherinthus in balneo oppressus est, Arius cacando obiit, Temporibus Anastasij imperatoris, Olympius quidam nomine, Arianus, apud Carthaginem episcopus, cum blasphemica uerba multa contra sanctam Trinitatem in balneis dixisset, tribus fulminibus ictus concidit, & eius cadauer exustum repertum est. Et hoc nostro tempore quidam hostium Euangelij, cum in ipso suggestu contumeliosa & blasphemica uerba aduersus Euangelium Christi dixissent, repentinis morbis oppressi, mox extincti sunt.

DE ORIGINE ET AVTO.

Tales atq; alias plures rationes prodest omnino considerare, & semper habere in cōspectu, ne ex contemptu uerbi Dei, ruamus in Epicureas opiniones, aut queramus extra uerbum Dei reuelationes & illuminationes, quas hoc tēpore phanatici quidam homines iactant, cum certum sit, Spiritum sanctum non dari nisi credentibus huic uerbo, ut Gal. 3. & 4. Omnes filij Dei estis, eò quod credidistis Christo Iesu & c. Quoniam autem estis filij, emisit Deus spiritum Filij sui in corda nostra, clamantem, Abba pater. Et Act. 10. Adhuc loquente Petro uerba hæc, cecidit spiritus sanctus super omnes qui audiebāt Verbum.

Et hoc ipsum euidentis signum est, hoc Verbum ipsius ueri Dei mandatum esse, cum per illud credentibus detur spiritus sanctus, quo regenerantur homines et nouos motus concipiunt, sicuti supra in secunda ratione ostendimus.

Sciamus igitur Verbum esse audiendum, & cum hoc, quod uoce et scripto Prophetarum & Apostolorum nobis diuinitus traditum est, audimus, reuerenter & gratis animis tanquam mandatum & uocem Dei, de cælo sonantem accipiamus, et iuxta illius præceptum & præscriptum uitam instituamus et regamus.

Testimonia Scripturæ.

CÆ.

VERBI DEI.

CÆterum præter illas rationes, quæ testantur Prophetarum et Apostolorum scripta Dei esse uerbum, multa extant quoq; testimonia scripturæ.

Exod. 4. Ego ero in ore tuo, et in ore illius, ait Dominus ad Moysen, q. d. tu & Aaron frater tuus eritis meum os, Ego loquar per uos.

Hiere. 1. Ecce dedi uerba mea in ore tuo & c. Qui igitur Moysen aut Hieremiam docentes audit, non hominem, sed Deum per hominem loquentem audit, sicuti & Christus dicit, Qui uos audit, me audit.

Marc. 13. Cum duxerint uos tradentes, nolite præcogitare, quid loquamini aut meditemini, sed quod datum uobis fuerit in illa hora, id loquimini. Non enim uos estis loquentes, sed Spiritus sanctus. Et Luc. 21. Ego dabo uobis os & sapientiam.

2. Pet. 1. Omnis prophetia scripturæ, propria interpretatione non fit. Non enim uoluntate humana, allata est aliquando Prophetia, sed Spiritu sancto inspirati loquuti sunt Dei homines.

1. Thessa. 2. Quapropter & nos gratias agimus Deo indefinenter, quod cum acciperetis sermonem à nobis, quo Deum disceratis, accepistis non sermonem hominum, sed sicut erat uere, sermonem Dei, qui et agit in uobis credentibus.

DE ORIGINE ET AVTO.

Et Christus Iohan. 12. Qui spernit me, & non accipit uerba mea, habet qui iudicet eum, sermo quem locutus sum, ille iudicabit eam in nouissimo die. Quia ego ex me ipso non sum locutus, sed qui misit me pater, ipse mihi mandatum dedit, quid dicam & quid loquar, Et scio quia mandatum eius uita aeterna est. Quae ergo ego loquor, sicut dixit mihi pater, sic loquor.

Haec sententia Christi, tria precipue completur, Primum docet graues poenas manere contemptores uerbi. Deinde ostendit, quis sit fons & autor eius doctrinae, quam ipse Filius dei Ecclesiae proponit, Pater nempe caelestis, & se Filium non aliud docere, quam quod ex sinu aeterni Patris acceperit, sicuti & testimonium Dei patris de caelo sonat, Hic est Filius meus dilectus &c. Hunc audite. Quasi dicat, Huic Filio meo dedi mandatum quid meo nomine uobis dicat & loquatur. Hunc ergo uolo audiri, huic uolo credi afferenti ad uos mandatum meum. Est autem hoc mandatum Patris, sicuti Iohan. 10. ait, Ut Filius pastor ponat animam suam pro ouibus suis, & ut oues in ipsum credentes, non pereant, sed habeant uitam aeternam, Postremo docet etiam, quae sit uis uerbi, Scio, inquit, quia mandatum eius uita aeterna est, Sicuti & Paulus Rom. 1. ait, Non erubesco Euangelium Christi, Virtus. n. Dei est, in salutem omni credenti. Hic Filius dei ab initio semper adfuit Ecclesiae,

sic,

VERBI DEI.

sia, & per Prophetarum ac Apostolorum uocem et scripta, hoc mandatum Patris suo populo proposuit. Quia una est ab exordio mundi doctrina in Ecclesia, una omnium Prophetarum et Apostolorum uox, arguens peccata & docens nos condonationem peccatorum & reconciliationem propter Filium dei habere, Sicut inquit Christus Ioan. 5. Scrutamini scripturas, quia uos putatis in ipsis uitam eternam habere, Et illæ sunt quæ testimonium perhibent de me, & non uultis uenire ad me, ut uitam habeatis. Et Petrus Acto. 10. Huic omnes Prophetæ testimonium perhibent, remissionem peccatorum recipere per nomen eius, omnes qui credunt in eum.

Cum itaq; certum sit Prophetarum & Apostolorum doctrinam Dei uocem et mandatum esse. Primum necesse est, omnes homines ad hoc obligari, ut huic cœlesti uoci obtemperent, neq; licere ulli hominum, quod à Deo præceptum est, mutare, uel addere, uel tollere. Deinde non posse alibi certius cognosci Deum, & eius erga nos uoluntatem, quam in hoc uerbo quo se & suam uoluntatem patefecit. Tertio, Non licere alios cultus Dei fingere, quam quos ipse Deus in hoc uerbo tradidit, quibus coli uelit, & omnes alios cultus esse inanes, sicuti inquit Christus, Frustra me colunt mandatis hominum &c. Quarto, nullam aliam uocem aut doctrinam in

DE ORIGINE ET AVTO.

Ecclesia esse audiendam quam ipsius dei, iuxta illud, Si quis aliud Euangelisauerit, etiam si angelus è celo sit, anathema esto. Postremo nullam interpretationem scripturæ recipiendam esse, quæ cum scriptis Apostolorum & Prophetarum non consentiat, quæ non sit Analoga fidei. Sicuti enim autor, ita & interpres suæ doctrinæ solus est spiritus sanctus, Non ualeat cõtra hoc uerbum ullius hominis autoritas, sanctitas aut dignitas. Cedant hic Patres, Pontifices, Episcopi, Concilia, principes, reges, cæsares, imo angeli ipsi, Quia mandatum & uerbum dei præferendum est omnibus creaturis.

Magna igitur insania, imo summa impietas quorundam est, qui celesti doctrinæ, cuius autor filius dei & spiritus sanctus est, patrum scripta, Pontificum & conciliorum decreta, uel æquant uel preferunt. Nam Prophetarum & Apostolorum uocatio immediate à deo ipso est, & ut supra ex Petro ostensum est, ipsorum doctrina non est humana uoluntate allata, sed spiritu sancto impulsu, locuti sunt dei homines. Quare certi sumus hos non posse errare. Episcoporum uero uocatio mediata est per homines, illi non sint magistri aut autores scripturæ seu articulo- rum fidei, sed sint & maneant Prophetarum & Apostolorum discipuli & accipiant doctrinam per
Prophetas

VERBI DEI.

Prophetas & Apostolos traditam, ac illam proponant Ecclesie, illam explicare & illustrare studeant.

Ac si quæ sententiæ pugnare aut scripta obscuriora esse uidebuntur, non adferant aut ipsi ex suo ingenio excogitent interpretationes, sed conferant sententias scripturæ, quæ collatæ, ipsæ lucem & certam sententiam scripto adferent. Sic Patrum & Episcoporum enarrationibus utimur, non quod ipsi eas inuenerint, sed quod collatis sententijs, lucem scripturæ attulerint, ubi autem Prophetiæ seu interpretationes non sunt κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς πίσεως, ut inquit Paulus & ab harmonia scripturæ dissonant, ibi reijcienda est interpretatio, et retinenda ueritas per Prophetas & Apostolos tradita. Sic enim & Augustinus ad Hieronimum Epistola .9 scribit.

Ego fateor charitati tuæ, solis eis scripturarum libris, qui iam canonici appellantur, didici hunc timorem honoremq; deferre, ut nullum eorum autorem scribendo aliquid errasse firmissime credam, Ac si aliquid in eis offendero literis, quod uideatur contrarium ueritati, nihil aliud, quam uel mendosum esse codicem, uel interpretem non adsecutum esse, quod dictum est, uel me minime intellexisse non ambigam. Alios autem ita lego, ut quantalibet sanctitate doctri-

DE ORIGINE ET AVTO.

naq; præpolleant, non ideo uerum putem, quia ip-
si ita senserunt, sed quia mihi uel per illos auto-
res canonicos, uel probabili ratione, quod a uero
non abhorreat, persuadere potuerunt.

Nec te mi frater sentire aliquid aliter existi-
mo, prorsus inquam non te arbitror sic legi tuos
libros uelle, tanquam Prophetarum uel Apostolo-
rum, de quorum scriptis, quod omni errore care-
ant, dubitare nefandum est.

Et ad Paulinam Epist. 112. Nolo autoritatem
meam sequaris, ut ideo putes tibi aliquid necesse
esse credere, quoniam a me dicitur, sed ut scriptu-
ris canonicis credas &c.

Et Hieronymus, Quicumq; aliter scripturam
intelligit, quam sensus Spiritus sancti efflagitat,
à quo scripta est, hæreticus appellari potest.

Hæc de origine et autoritate uerbi Dei ad eru-
diendos & confirmandos animos nostros dicen-
da duxi. Atq; utinam magnitudinem & excel-
lentem dignitatem Ministerij perpetuo cõsidera-
rèt, & in cõspectu haberent homines. Quid enim
in hac uita dulcius, quid præstantius & magnifi-
centius homini contingere potest, quàm in Mini-
sterio, in scriptis Prophetarum & Apostolorum,
in Sacramentis habere Deum ipsum rerum om-
nium Dominum et conditorem præsentem, &
uere

VERBI DEI.

uere Emanuelem, nobiscum colloquentem, cōcio-
nantem, docentem, gubernantem & defenden-
tem nos.

Felices existimamus Adam, Abraham, Isaac,
Iacob, Mosen, Dauidem, Prophetas & alios, qui-
bus Deus ipse apparuit, quibus sua uoce locutus
est, At illis per longa temporum sepe interualla
locutus est, nobiscum quoties uocem seu scripta
Prophetarum & Apostolorum audimus seu le-
gimus, quotidie loquitur, adest præsens nobis in
Ministerio uerbi, & in Sacramentis, ut nos ter-
quaterq; , qui tempore noui Testamenti et reue-
late gratiæ uiuimus, simus feliciores ijs, qui sub
nube, sub umbra, sub uelo Mosis uixerunt, Sicuti
inquit Christus Matth. 13. Amen dico uobis, multi
Prophetae & iusti cupierunt uidere quæ uidetis,
& non uiderunt, & audire quæ auditis, et non au-
dierunt.

Item Iohan. 8. Abraham pater uester ex-
ultauit ut uideret diem meum, & uidit & gaui-
sus est, Dies autem Christi, est dies reuelati Euan- *Dies*
gelij, durans à die Pentecostes, quo Spiritus san-
ctus effusus est in Apostolos, in diem extremum
secundi aduentus Christi. Hic dies quo Spiri-
tus sanctus datus est Apostolis & Ecclesiæ dei,
attulit

DE ORIGINE ET AVTO.

attulit nobis abundantes diuitias gratiæ & gloriæ dei, ut simus templum dei, ut simus filij & hæredes dei ac cohæredes Christi, ut deum semper præsentem habeamus, sicuti promittit nobis Christus, Ero uobiscum usq; ad consumationem seculi, adest autem in uerbo & sacramentis, Et qui uos audit me audit. Item Ioan. 14. Si quis diligit me sermonem meum seruabit, & pater meus diliget eum & ad eum ueniamus & mansionem apud eum faciemus.

*isterij
gnitas.* Imo tanta est Ministerij uerbi dignitas & excellentia, ut qui huic uerbo Prophetarum & Apostolorum credunt, unū fiant cum Christo & deo patre, & efficiantur ut Petrus ait, diuinæ consortes nature, Sic enim 2. Pet. 1. scribitur, Qui uocauit nos propria gloria & uirtute, per quæ maxima & gloriosa nobis promissa donauit, ut per hoc efficiamur diuinæ consortes nature, Et Christus Iohan. 17. inquit, Non pro eis rogo tantum, sed & pro eis qui credituri sunt per uerbum eorum in me, ut omnes unum sint, sicut tu pater in me, & ego in te, ut & ipse in nobis unum sint, Quo quid de uerbi ministerio potest dici maius & excellentius?

Vt autem doctrina Ecclesiæ dei diuinitus est tradita, neq; ab hominibus inuenta aut exco-
gitata, Ita quoq; uox celestis doctrinæ cum ipsa
Ecclesia

VERBI DEI.

Ecclesia diuinitus & prorsus mirabiliter omnibus ætatibus seruata est et semper conseruabitur.

Quanquam enim Christus ascendens in altum & sedens ad dextram dei patris, uideatur deseruisse Ecclesiam sponsam suam & eam exposuisse furoribus diaboli & mundi, sicuti apparet Ecclesiam duriter quassari, & non secus ac nauim in tempestatibus à procellis iactari, tamen quia mittit spiritum sanctum, quia dat Apostolos, Prophetas & singulis ætatibus excitat sanctos & pios Doctores, per quos uera doctrina de deo rursus accenditur & late propagatur, & multi ad iustitiam & eternam uitam uocantur, & illorum ministerio adest Christus quo per spiritum sanctum, uerbum & sacramenta, plurimi renouantur & regenerantur ad iustitiam & uitam, & quia mirabiliter tales Doctores & cœtus piorum, contra Diaboli & impiorum Tyrannidem, defenduntur ac seruantur, ideo constat ac certum est, Ecclesiam non esse à Christo desertam, sed perpetuo eum, tanquam caput adesse suo corpori, pro eo excubare, id gubernare & defendere, sicuti sonant per ipsum datæ promissiones, Non relinquam uos orphanos, Ero uobiscum usq; ad consumptionem seculi. Et Esa. 51. Posui uerba mea in ore tuo, & umbra manus mee protegam te, ut plantes celos, & cap. 59. Hoc fedus meum

cum

DE ORIGINE ET AVTO.

cum eis dicit Dominus, Spiritus meus qui est in te, & uerba mea quae posui in ore tuo, non recedent de ore tuo, & de ore seminis tui, & de ore seminis seminis tui, dicit Dominus, à modo & usque in sempiternum.

Certum quoque est, Ecclesiam habere suum caput, suum ordinem & gloriam suam.

Regna & imperia politica, habent sua capita, Reges & Caesares, quorum arbitrio & uoluntate imperia gubernantur, & quibus subditi praestant obedientiam.

Ordo Regni politici est, ut sub Rege sint Principes, quisque suo statu & ordine, & ut cuique certa in regni administratione, commissa sint officia, ut alius sit praefectus praetorij seu equitum, Alius praefectus, ut nunc uocant, Camerae, Alius Cancellariae, audiendis & dijudicandis controversijs & negocijs imperij &c. Deinde sunt Comites, Barones, Equites, Ciues, Agricola &c.

Gloria imperij politici est, quod uiri praestantes prudentia, eruditione & uirtute, sedent ad gubernacula rerum, quod ex certis legibus dicuntur sententiae, Quod magni sunt reditus ingentes opes, potentia, quod parata sunt arma, exercitus, Quod oppida omnium rerum copia sunt instructa, magnis praesidijs & munitionibus firmata &c.

Hanc

VERBI DEI

Hanc imaginem regni Politici, prudentes uiri intuentes, cogitant iuxta huius formam et normam, Ecclesiae gubernationem quoque constituendam.

Vt igitur in regno Politico inter Principes, Rex aut Imperator summum caput est, cuius summa est administratio et a quo in reb. dubijs & incertis sententia, atque ipsarum legum interpretatio petitur, & ad quem summae referuntur cause. Ita & in Ecclesiastica gubernatione inter Pontifices et Episcopos unum summum esse uolunt, penes quem suprema sit autoritas in dicendo iure, in regendo populo, in condendis traditionibus, & ut nunc uocant, Canonibus, et penes quem sit potestas interpretandae scripturae, & dirimendi controuersias Ecclesiasticas, Atque hoc Ecclesiae caput, uolunt esse iure diuino & humano Pontificem Romanum.

Ordo huius Ecclesiasticae gubernationis est, ut sub summo Pontifice sint Cardinales, Patriarchae, Archiepiscopi, Episcopi, Suffraganei, Praepositi, Decani, Scholastici, Canonici, Vicarij, Praesbyteri, Archidiaconi, Diaconi, Subdiaconi, Acolyti, Exorcistae, Lectores, Hostiarij, Psalmistae, Clerici. Deinde in Monachatu ordo est, ut sint Abbates, Prouinciales, Priores, Monachi, & nescio quae talium fucorum examina.

Gloria

DE ORIGINE ET AVTO.

Gloria huius Ecclesiastici regiminis est, quod hæc gubernatio certis legibus, decretis, decretalibus, statutis & canonibus est constituta, Quod sua iudicia & consistoria, excommunicationem & varias penas habet, quibus inobedientes cohercet, Item, quod religione iurisiurandi obnoxios habet imperatores, reges & principes, qui hunc Ecclesiæ statum, vi & armis tueri coguntur.

Preterea quod & ipsi regna & principatus obtinent, quod opibus, uiribus, & potentia præstant. Item quod uarios cultus, Missas, inuocationes sanctorum, peregrinationes, indulgentias & talia alia multa habent, quibus mentes superstitiosæ multitudinis irretitas & sibi obnoxias tenent.

Hunc statum, cum uiribus & potentia præstet, & maximam partem regum & principum ac multitudinis coniunctam habeat, prudentes uiri iudicant esse ueram Ecclesiam, itaq; sese ei adiungunt.

At Paulus ad Ephe. negat hunc statum, seu hunc coetum, esse Ecclesiam dei, quanquam specie sanctitatis, uiribus, potentia & autoritate pollentem ac regum et principum armis & presidijis munitum.

Proponit enim nobis longe aliam Ecclesiæ imaginem spectandam, quam qualem humana sapientia

VERBI DEI.

Sapientia sibi somniat ac fingit, Nempe talem coe-
tum, statum seu corpus, qui coetus uoce Prophe-
tarum, Apostolorum, Euangelistarum, Pastorum
& Doctorum collectus, et ad eternam uitam uo-
catus sit, qui ut uiui lapides sint superstructi su-
per fundamentum Apostolorum ac Prophetarū,
in summo angulari lapide, ipso Iesu Christo, qui
uocem capitis & pastoris sui audiunt, & doctri-
nae puritatem ac uerum usum Sacramentorum re-
tinent, sicuti inquit Christus, Oues meae uocem me-
am audiunt, Et Iohan. s. Si uos manseritis in ser-
mone meo, uere discipuli mei eritis, et cognoscetis
ueritatem, & ueritas liberabit uos.

Quare qui fundamentum aliud quam quod po-
situm est, ponunt, aut positum euertunt, quiq; ex-
tra sermonem Christi uagantur, aut contraria ei
sermoni docent, aut uocem Christi seu Sacramen-
torum usum, sophistica, ad stabiliendam potenti-
am suam corrumpunt, non sunt uera Ecclesia, nō
sunt discipuli Christi, non sunt conciuēs Sancto-
rum, & domestici, sed peregrini, hospites, imo ho-
stes Dei, iuxta illud, Qui non est mecum, contra
me est.

Missas autem, inuocationes Sanctorum, prohi-
bitionem calicis coenae Domini, item coniugij Sa-
cerdotum, ciborum, & talia alia multa pugnare
cum uoce Christi, cum fundamento Prophetarū
& Apostolorum manifestum est.

D

Hunc

DE ORIGINE ET AVTO.

Hunc autem coetum, qui est corpus Christi, ostendit ibidem Paulus habere quoque suum caput, ordinem & gloriam.

CApit autem Ecclesiae uerę adfirmat esse Christum sedentem ad dextram dei Patris, interpellantem pro nobis, exaudientem uocata & preces nostras, defendentem nos, donantem nobis Spiritum sanctum, conseruantem corpus suum & Ecclesiae ministerium, missis Apostolis, Prophetis, & subinde alijs excitatis doctoribus Ecclesiae, per quos doctrinae coelestis lux et puritas late spargatur & retineatur, ac corpus Christi edificetur & incrementum capiat, Sicuti inquit, Crescamus in illum per omnia, qui est caput, Christus, ex quo totum corpus compactum &c.

Huius Capitis maior debet esse autoritas quã totius Romanae urbis aut etiam terrarum orbis, iuxta decretum coelestis Patris, editum de cœlo, H V N C audite.

Si quid igitur uel Concilia statuerint, uel Patres scripserint, aut etiam Angelus de cœlo docuerit, quod uoci Christi, Prophetarum aut Apostolorum sit contrarium, Anathema sit.

Veri igitur cultus Dei, Scripturae interpretatio, & omnia quae ad iusticiam & eternam uitam

tam

VERBI DEI.

tam necessaria sunt, petantur, non ab humana auctoritate, quanta quanta illa sit, sed ex doctrina capitis Ecclesie, Domini nostri Iesu Christi, et ex eorum scriptis, quos sedens ad dextram patris dedit Apostolos, Prophetas, Euangelistas &c.

Ordo autem Ecclesie est, quod caput Christus, dedit seu posuit in Ecclesia, primum Apostolos, deinde Prophetas, tertio Doctores, deinde potestates, deinde dona sanationum, subsidia, gubernationes, genera linguarum. Atque hic quidem ordo pulcherrimus a Deo ipso in Ecclesia, non ad hoc est institutus, ut regna & imperia teneant, hoc enim caput Ecclesie, Christus, manifestis verbis prohibet, cum ait, Reges gentium dominantur, Vos autem non sic, sed ut sint ministri Christi & in Ecclesia dispensatores mysteriorum Dei, ad consummationem Sanctorum in opus ministerij, in ædificationem corporis Christi.

Quam autem ab hoc ordine Romana, non Apostolica, sed Apostatica sedes, longe recesserit, & quam multa contraria sue uocationi faciat, manifestum est. Apostolica enim sedes est, quæ doctrinam et cultus per Apostolos traditos conseruat & retinet.

DE ORIGINE ET AVTO.

Postremo gloria uerae Ecclesiae dei, non sunt opes, non regum & principum praesidia & arma, non amplae dignitates, non potentia, non regij census & reditus, non ingentes exercitus, Sed q̄ Ecclesia agnoscit peccata, lapsus & infirmitates suas, & eas deplorat, & quod credit iuxta editas promissiones per Filium dei, sponsum suum, se reconciliatam Deo, qui semetipsum exposuerit pro ipsa, ut eam sanctificaret, mundatam lauacro aquae per uerbum &c.

Præterea gloria Ecclesiae hæc est, q̄ per Christum sint deleta peccata, destructa tyrannis diaboli, abolita mors, & quod ipsa de his per hunc Dominum & Sponsum suum uictoriam habet, et quanquam in hac uita sit subiecta uarijs miserijs et ærumnis, tamen istis malis non frangitur, neq; ea dedecus aut ignominiam ducit, sed de his gloriatur, sicut Rom. 5. dicitur, Stamus in gratia & gloriamur sub spe gloriæ Dei, Nec id solum, uerum etiam gloriamur super afflictionibus &c.

Præterea q̄ gloriam in hac uita habet testimoniū conscientiae, sicuti 2. Cor. 1. dicitur, Quod propter filium Dei, scit sibi gratis remitti peccatum, donari Spiritum sanctum & se ornandam æterna uita & gloria, De qua gloria regni Christi David Psal. 145. canit, Gloriam regni tui dicent,
& po

VERBI DEI.

et potentiam tuam loquentur, Vt notam faciant
filijs hominum potentiam tuam et gloriam ma-
gnificentiae regni tui.

Consideretur igitur quanta sit dignitas ministe-
rij uerbi, ab eius autore et cōseruatore. Cum
n. tantae imperiorū sint ruinae et confusiones, tan-
ta tyrannis diaboli, seuentis et grassantis con-
tra pios, et excitantis uarias sectas et haereses,
et horribilis sit apud reges et principes, et ma-
ximam multitudinem hominum, contemptus, imo
odium uerae et coelestis doctrinae, et magna quoq;
discentium sacras literas negligentia, sepe angun-
tur piorum animi, ut cogitent quae sit futura Ec-
clesia dei, et ubi mansura, et quomodo in tantis
malis, doctrinae lux et puritas seruari possit, quā
Satan omnibus uiribus delere conatur.

Erigenda igitur mens est hac consolatione, ut
sciamus Ministerium uerbi à Deo ipso initio et
institutum esse, et perpetuo conseruari. Etsi enim
à condito mundo usq; ad haec tempora, horribili
furore diabolus contra Ecclesiam et pios Do-
ctores sit grassatus, ut testantur ab ipso interfe-
cti Abel, oppressio et persecutio populi Israeli-
tici in Ægypto, Sacerdotes a Saule, item, Esaias,
Hieremias occisi, abductio et captiuitas populi,
item, Baptista, Christus et Apostoli interfecti, et

D 3 multa

DE ORIGINE ET AVTO.

multa milia martyrum, tamen in hunc diem ser-
uata est Ecclesia, & subinde omnibus aetatibus in
aliorum tanq̄ stationem, alij doctores ad instauran-
randam & conseruandam doctrinae lucem diui-
nitus excitati sunt.

CATALOGVS DO- ctorum Ecclesiae Dei.

Prodest autem ad confirmandam fidem pluri-
mum, saepe considerare seriem Doctorum in
Ecclesia dei, inde ab initio rerū, usq; ad hęc tem-
pora. Neq; enim ulla religio, ut supra dictum est,
ab exordio mundi, ita continuatum ordinem Do-
ctorum habet atq; Dei ecclesia, ubi est cernere,
quam mox in aliorum locum certo ordine et con-
tinuata serie alij sint surrogati.

ECCLÉSIA PRIMI

Millenarij.

Primus Cōcionator in Paradyso, est ipse Filius
dei, qui ut resurgens ex mortuis, mandat Aposto-
lis, ut pœnitentiam & remissionem peccatorum
prædicent in ipsius nomine, ita & in Paradyso
ipse, ut summus & æternus Sacerdos et Pontifex,
ministerium Verbi instituens, primum per uocem
legis reuelantem et arguentem peccatum, Adam
et Euam uocat ad pœnitentiã. Deinde edens pro-
missionem de Semine contrituro caput serpentis,

con-

VERBI DEI.

concionatur de Euangelio, quæ est uox annunci-
ans gratis propter Filium dei remitti peccata, do-
nari iusticiam, Spiritum sanctum, & uitam æter-
nam.

Ac sciendum est, Filium dei ac Spiritum sanctū
semper adfuisse Ecclesiæ dei, in ea docēda, regen-
da, et defendenda, sicuti clara hac de re extāt te-
timonia, & res ipsa docet contra tantos furores
diaboli, et tyrannorum et impiorū hominum, neq;
Ecclesiam, neq; eius doctrinam tot seculis durare
potuisse, nisi hos custodes et defensores habuisset.

Sic Gen. 48. Iacob de Filio dei, ipsius et Ecclesiæ
eius tēporis custode, ait, Angelus qui eruit me de
unctis malis, benedicat pueris istis. Et Esai. 63.
Angelus, qui coram eo est, saluauit eos. Item, Vbi
est, qui posuit in medio eius Spiritum sanctum su-
um. Et Esa. 59. Hoc foedus meum cum eis dicit Do-
minus, Spiritus meus qui est in te, & uerba mea
que posui in ore tuo, nō recedent de ore tuo &c.

Et ideo ueteres dixerunt, Filium dei Verbum
dici, q̄ cum Patribus locutus sit. Sic Tertullianus
in lib. contra Iudeos cap. 1. scribit, Dixit autem Ie-
sus ad Cain, Vbi est Abel frater tuus? Et Irenæus
aduersus hæreses cap. 14. Ab initio assistens Filius
suo plasmati, reuelat omnibus Patrem, quib. uult,
et quando uult, et quemadmodum uult Pater etc.

DE ORIGINE ET AVTO.

I. PATRES.

Sic primus Concionator & Doctor Eccle-
siae est ipse Filius dei cum Spiritu sancto.

Deinde ab ipso Filio dei, per editam pro-
missionem de Semine mulieris, ordinatur Epis-
copus & Doctor ipse A D A M, Qui posterita-
tem suam, quo tempore uixit (uixit autem 930.
annis) de omnibus Articulis doctrinae caelestis di-
cuit.

Hic enim perfecte docere potuit quae fuerit
imago Dei, ad quam initio homo conditus fuit,
quae ipsius ante lapsum fuerit praestantia & di-
gnitas, Quid & quam horribilis res esset pecca-
tum, et quanta ira Dei aduersus peccatū, Quan-
ta etiam bonitas & misericordia Dei, qui per Fi-
lium genus humanum ex morte, in quam sua cul-
pa demersum sit, uellet redimere. Docuit igitur
ut suo exēplo moniti, cauerēt peccata, et fide an-
plecterentur editam promissionem de Semine mu-
lieris, per quod genus humanum, per se perdi-
tum, rursus ad uitam & iusticiam aeternam esset
restaurandum.

Ab hoc Doctore, tanquam ex fonte, omnes ar-
tes bonae, & omnis sapientia humana profluxit.
Hic primus motus caelestium corporum, herba-
rum, plantarum, animantium & omnium creatu-
rarum naturas, Rationem Ecclesiasticae, Politicæ
& æco-

imi Mil-
arij Epi
opus Adā
m ουέρε
is filijs
nepoti-
s.

et œconomicae gubernationis primum docuit, Ex cuius schola, quicquid est bonarum artium & disciplinarum ac cognitionis rerum et sapientiae, in totum genus humanū, per Patres postea est propagatum.

Huius in regenda Ecclesia sui temporis fuerunt $\sigma\upsilon\upsilon\epsilon\rho\gamma\omicron\iota$ filius ABEL, quo ab impio fratre interfecto, in eius locum et Ministerium surrogatur SETH, de quo inquit Scriptura, Tunc coeptum est nomen Domini inuocari, ostendens per Cainicam ecclesiam, ueram doctrinam & ueros cultus Dei esse obscuratos, & huius ministerio, doctrinae lucem apud multos esse restitutam, & rursus accensam. Hic natus est anno Adæ & Eue 130, cum quo pater Adam uixit annos 800, Seth uero uixit 912.

ENOS, qui nascitur ex Seth anno ætatis ipsius 105, à mundo condito 235, uixit 905 annis, cum hoc Filio uixit pater Adam 695.

CAINAM, qui anno 90 Enos nascitur à mundo condito anno 325, uixit autem 910 annis, & cum eo pater Adam 605.

MALALEHEL, qui nascitur 70 anno Kenan anno mundi 395, uixit annos 895, et cū eo pater Adam 535 annis.

IARED, qui nascitur anno Malalehel 65 à mundo condito anno 460, uixit autem 962 annis, & cum eo pater Adam 470 annis.

D S HE=

DE ORIGINE ET AVTO.

HENOCH, qui anno Iared 162 nascitur, anno a mundi condito 622, Vixit autem annis 365, et a Deo ex hac misera ad eternam uitam uiuus trāsatus est, quo facto ostēdere uoluit Deus, pijs aliam uitā expectandā, in quam sint transferēdi. Hunc autem fuisse præcipuū inter hos patres Ecclesie Doctorem, et promissionem de Semine mulieris magno studio late propagasse, et contra impiam Cainicæ ecclesie doctrinam & idolatricos cultus, magna sustinuisse certamina, testatur scriptura, cum eum præ cæteris Patribus singulari et insigni præconio ornat, Ambulauit, inquit, cum Deo, & non apparuit.

Ostendit quoq; Epistola Iudæ, q̄ acri studio sui seculi homines ad pœnitentiam sit cohortatus, et peccata impiorum reprehenderit, cum ait, eum de futuro iudicio et æternis pœnis impiorum diligenter esse concionatum. Sic enim ibi scriptura est, Prophetauit de his septimus ab Adā Henoch, dicens, Ecce ueniet Dominus in Sanctis milibus suis, facere iudicium contra omnes, et arguere omnes impios de omnibus operibus impietatis eorum, quibus impie egerunt, & de omnibus duris quæ locuti sunt contra Deum peccatores impij. Cum hoc uixit Adam annis 308.

MATHVS ALEM natus 65 anno Henoch patris sui a mundo cōdito anno 627. Vixit autem
ann

VERBI DEI

annis 969, quot annis nullus hominum à condito orbe, & mortuus est ipso anno diluuij. Cum hoc uixit Adam 243 annis.

LAMECH natus anno Mathusalem 185, à mundo condito 874, Vixit annis 777, Cum quo Adam uixit annis 55.

Hi nouem uiri summi, fuerunt σύνεργοι et cooperarij patri suo Adæ in propaganda & retinenda doctrina de promisso Semine mulieris, & in tradendis ueris cultibus Dei, Ita Adam cum his nouem Synergis suis 930 annis Ecclesie dei præfuit.

II. MILLENARIJ Ecclesia.

NOHA natus anno patris sui Lamech 182, Secundi millennarij Episcopus fuit, ut Adæ in primo Millenario, sic hic in secundo Millenario Ecclesie dei Episcopus usq; ad Abrahamum fuit, cum quo Noha uixit annis 53. Noha cum filio Sem f.

Est igitur & hic inter præcipuos Doctores & Episcopos Ecclesie Dei numerandus, qui altissimi, quantum contemptum & persecutionem, propter Dei doctrinam, in mundo corruptissimo, cum impios propter pœnam Diluuij imminentem, ad pœnitentiam per centum & uiginti annos continuos inuitaret, sustinuerit, facile est

DE ORIGINE ET AVTO.

est cogitare. Quis autem explicare potest, quanta hic tantus uir dolores sustinuerit, cum totum genus humanum aquis diluuij deleri, & se solum cum paucis seruari, ac post tantam poenam, homines omnium malorum oblitos, rursus in impietatem et omnia scelera praecipites ferri uideret? Vixit enim post diluuium annos 350. ita ut adpareat hos Patres maiores martyres fuisse, & atrociores cruciatus sustinuisse, quam qui gladio percussi aut igni combusti sunt.

SEM natus anno patris Noe 502, à mundo condito 1553, uixit annis 600, et ultra Abrahamum annos 35. cum Isaac annos 110, cum Iacob & Esau annos 50. Hunc multi existimant fuisse Melchisedechum regem Salem, qui Abrahamae redenti ex pugna, protulit panem & uinum.

Hic est primus ordo Doctorum Ecclesiae dei, Patrum nempe, qui haud dubie pulcherrima Ecclesiae lumina fuerunt, à quibus tam longo tempore, una uiuentibus, Ecclesia pulcherrime per 2118 annos fuit administrata.

ECCLESIA TERTII millenarij.

II. Patriarche.

Secundus ordo gubernatorum Ecclesiae

VERBI DEI.

sia Dei est Patriarcharum. Præfuit autem Ec- Tertij Mil-
clesiæ dei in tertio Millenario usq; ad Regem & lenarij Epi
prophetam Davidẽ ABRAHAM cum suis po scopus fuit
steris, qui natus est ex patre Thare anno mundi Abraham
1949, uixit annos 175. Sub hoc Doctore reno- cum suis po-
uata est promissio de Semine mulieris, liberatore steris, usq;
generis humani, & claris promissionibus osten- ad Eliam
sum est, hunc Liberatorem ex Abrahæ posterita- Prophetam
te expectandum esse, et institutum est signum fœ qui in me-
deris circumcisio. dio seculo-
rum uixit.

ISAAC natus anno Abrahæ 100, anno mun-
di 2048, cum quo uixit Sem 110 annos, Vixit au-
tem Isaac annos 180.

IACOB natus anno mundi 2108, Hic fuit
Patriarcha Ecclesiæ dei, & uixit annos 147. Cũ
hoc uixerunt, Sem 50, Abraham 15 annis, à qui-
bus & à patre Isaac coelestem doctrinam didi-
cit.

IOSEPH natus anno mundi 2199, Hic in
Ægypto ueram doctrinam de Deo late propa-
gavit, uixit annos 110. Præfuerunt autem Eccle-
sia dei duodecim Patriarchæ cum filijs & poste-
ris suis in Ægypto annos 215.

LEVI paucis annis ante Ioseph natus. Vixit
annos 137, post huius mortem filij Israel fuerunt
in

DE ORIGINE ET AVTO.

in Ægypto 121. A morte autē Leui usq; ad Mosen
natum, anni sunt 41, quo tempore Ecclesie præ=
fuerunt Cahat filius Leui, & Amram nepos, pa=
ter Mose.

MOSE natus anno mundi 2372, per hunc
populus ex Ægypto est eductus, diuinitus data
& publicata Lex, & edita ingentia miracula,
qualia antea nunquam uisa aut audita in hoc
populo erant. Hic cum fratre Aharone, qui
ipso, biennio maior fuit, gubernator Ecclesie
fuit. Vixit Aharon 123 annos, Mose autem
120, per hunc editi sunt quinque Libri, ipsius no=
mine inscripti.

IOSVA natus anno mundi 2414, anno eta=
tis Mose 42, Vixit annis 110. Præfuit popu=
lo cum Athniele post mortem Mose, annis 40.
Cum hoc Ecclesiam gubernauit Eleazar filius
Aharonis.

ad. 1. 2. His temporibus cum uarijs idolatricis cul=
tibus, obscurata uera doctrina, Dominum irrita=
ret populus, misere per hostes uicinos, conti=
nuis bellis est uexatus, subinde tamen diuini=
tus quidam excitati sunt, per quos & uera
Doctrina & ueri cultus Dei, deinde etiam
pax ac tranquillitas aliqua restitueretur, ut
fuit

VERBI DEI.

fuit Ephud, qui annis 80 præfuit, Cœpit esse dux seu iudex populi anno mundi 2533.

Deinde DIBORA prophetissa, & BARACH, anno mundi 2713, præfuerunt annis 40. Sub his iudicibus uicine gentes sepe tentarunt armis delere populum Dei, sed mirabiliter semper seruatus, & a Deo defensus est. Hi duo fuerunt iudices post Mosén anno 120, Post Iosua 33.

Hos secutus est GIDEON, qui 40 annis præfuit, & populum ab oppressione Midianitarum liberauit. Deinde ordine alij, quorum Catalogus in libro iudicum extat. Ceterum a morte Mose usq; ad Samuelem, sunt anni 357.

Patriarcharum gubernatio durauit annos circiter 850.

III. Prophetæ.

In tertio ordine Doctorum Ecclesie dei, sunt Prophetæ, quam seriem a SAMUELE ordimur, sicuti & Petrus Acto. 3. facit. Cœpit autem Samuel regere Ecclesiam & populum Dei anno mundi 2850, & præfuit annis 80, Acto. 13.

DA

DE ORIGINE ET AVTO.

DAVID rex & Prophetarum summus, tenet regnum & Episcopatum annis 40. coepit regnare anno mundi conditi 2890. Sub hoc iterum renouata est promissio de uenturo Semine, & abolitis idolatricis cultibus, ac sublatis uarijs erroribus, qui in Ecclesiam tempore Iudicum irrepserant, restituta est puritas doctrinae coelestis ac ueri cultus Dei. Conscripti praeterea sunt libri Psalmorum & Regum secundus, cum dimidio fere primi libri. Sub hoc Rege & Propheta, gubernatio Ecclesiastica & Politica, pulcherrime fuit constituta. Cum hoc in Ecclesiastica gubernatione fuerunt prophetae NATHAN, & Gad, et sacerdotes SADOCH & ACHIMELECH, Deinde ingens coetus sanctissimorum & doctissimorum hominum, quorum monumenta in Psalmorum libris extant, ut Asaph, Haëman, Ethan, filij Chore & aliorum.

Patri Dauidi succedit filius SALOMON, ab hoc sunt conscripti libri Prouerbiorum, Ecclesiastes et Cantica canticorum. Coepit regnare anno mundi 2930, & praefuit annis 40, tandem propter idolatriam, libidines & alia eius scelera Regnum scissum est. Hoc regnante fuit Propheta AHIAS, qui de scissura Regni praedixit. Deinde alij, Azarias, Semeias, Addo & Hieu, qui à Baasa rege interfectus est.

Ceterum

VERBI DEI

Cæterum cum per Salomonem senem, blanditijs mulierum corruptum, deinde ordine per impios reges Israel, Ierobeam, Nadab, Baesa, Ella, Simri, Amri & Achab, Deinde per impios reges Iuda quoq; Rehobeã filium Salomonis et Abiam, uera doctrina de Deo, & ueri cultus Dei essent contaminati & obscurati, & horribiles idolatriæ inuectæ, excitatus est diuinitus ad repurgandam doctrinam & eius lucem iterum accendendam, ELIAS Thesbites. Huic fuerunt acerrima certamina cum impio rege Achab & Iesabele regina ac sacerdotibus Baal, edidit in gentia miracula, precibus suis claudens & aperiens cœlum, suscitatis etiam mortuis, tandem cum ultra 40 annos præfuisset Ecclesiæ, & uaria pericula sustinuisset, a Domino per turbinem in cœlum translatus est, quo factò in medio seculorum (fuit enim Elias post ter millesimum annum a mundo condito) Deus testari uoluit, aliam uitam restare pijs, in quam sint traducendi.

Quarti millenarij Episcopus fuit Elias cū sequentibus Prophetis. Ducibus & Sacerdotibus pijs, usq; ad Christum.

ECCLÉSIA III.

millenarij.

ELIÆ surrogatur ELISEVS, qui non minoribus conflictatus periculis, & editis miraculis, cum fere 70 annis Ecclesiæ præfuisset, moritur, sub Ioa rege Israel. Cœpit autem post Eliam

E raptum

DE ORIGINE ET AVTO.

raptum, regere Ecclesiam circiter annum 3050 à mundo condito. Huic Prophetæ contemporanei fuerunt Micheas prior eo, cuius prophetia extat, Zacharias filius sacerdotis Ioiadae sub Ioas rege.

Eliseo succedit mox **ESAIAS**, qui non ex sacerdotum, sed regia tribu fuit, ideo Christum in s. cap. suū patruelem appellat. Cœpit autem prophetare Esaias circiter annum 3162. Huius contemporanei prophetæ fuerunt Ionas, Amos, Micheas, Ioel, Oseas, Olda, Obed et Nahum, ut quidam putant. Præfuit autem Ecclesie Esaias, maximis rebus gestis, annis circiter 30, sub quo regnum Israel propter impietatem destructum, et per Salmanassar regem, in Assyriam translatum est, Esaias autem a Manasse rege serra sectus scribitur.

IEREMIAS incipit prophetare anno 13 Iosiae, qui est annus a mundo condito 3315. Hic præfuit Ecclesie ultra 40 annos, & ultra ipsam desolationem Hierosolymæ, quam uidens & plurima mala et persecutiones sustinens, et prædixit & magno animi dolore uidit senex, abductus in Ægyptum, cum populum & principes reprehenderet, apud Taphnas lapidibus obrutus uitam finiuit. Huius contemporanei fuerunt Sophonias, Habacuc, Abdias.

Ieremiam senem uidit & audiuit **DANIEL**
adole

VERBI DEI.

adolescens, qui anno tertio regni Ioiakim, migrat in Babylonem cum rege & socijs, anno mundi 3344. Maximis autem rebus in Babylone per ipsum, tum in Ecclesia tum in Politia gestis, & late sparsa uera doctrina de Deo, in isto populo, docuit circiter nonaginta annos, praedixit regnorum mutationes, & certum tempus ostendit, quo promissus Liberator humani generis esset uenturus.

EZECHIEL incipit prophetare anno 5. spontaneae migrationis regis Iechaniae.

HAGGEVS et **ZACHARIAS** prophetant anno 2. Darij regis, qui est initiū hebdomadarum Danielis, anno mundi conditi 3443. Hos sequitur **Malachias** Prophetarū postremus, quem Hebrei **Efram** esse putant, neq; enim de hoc Propheta certiora extant.

Hic est tertius ordo Doctorum Ecclesiae dei, Prophetarum nempe, quorum gubernatio durauit annos circiter 600.

IIII. DVCEs ET Sacerdotes.

In quarto ordine doctorum Ecclesiae sunt **Duces** & **Sacerdotes** post solutam captiuitatem

E 2 Ba

DE ORIGINE ET AVTO.

Babilonicam, usq; ad Christum filium Dei, regem
& sacerdotem eternum populi Dei.

MARDOCHEVS, qui in spontanea mi-
gratione, Babyloniam cum Iechania uenit, exalta-
tur 12 anno Assueri, qui est annus mundi 3453,
uixit, ut Philo refert, annis 197.

IESVS, qui anno ante Christum natum 536
cum principe Zorobabel reuersus est in Iudeam,
præfuit sacerdotio annis 36. Hunc Philo putat au-
torem esse libri Iudith.

IOACHIN successit patri, & præfuit 48
annis, quidam tantum 28 annos ponunt, huic tri-
buunt historiam Hester.

Cum his simul præfuerunt ESRA S, qui an-
no 7 Artaxerxis, qui est annus mundi 3505, ad
restorationem Hierosolymæ missus est cum po-
pulo.

Deinde NEHEMIAS, qui anno 20 Ar-
taxerxis ad ædificandam Hierosolymam mitti-
tur, hunc putant uixisse ultra centum & uiginti
annos, ut est cernere in ipsius historia, attingit
enim Alexandri magni tempora, & Iaddo sa-
cerdotem cap. 12 nominat, qui Alexandrum in ur-
bem Hierosolymam recepit. Ac quidem hoc ad-
huc

huc uiuente, summi Pontifices seu Sacerdotes statim ceperunt sacerdotio & autoritate sua ad querendam potentiam abuti, ideo grauius ab Nehemia reprehensi sunt. Et secuta postea est magna confusio & tyrannis in dignitate sacerdotali, cum non tam templo & Deo, quam acquirendis opibus & honoribus seruirent, & uiciorum Regum studia aucuparent, itaque talia monstra omitto, & tantum pios commemorabo, per quos uera doctrina de Deo est conseruata et propagata, inter quos fuerunt Simon & Eleazarus fratres, filij Oniæ. Sub hoc Eleazaro plures quam centies mille Iudei in Ægypto captiui, à Ptolemæo Philadelpho donati sunt libertate, cum pro singulis capitibus λύτρον 12 coronatos rex ipse de suo persoluisset.

Ab hoc rege & septuaginta duo uiri ex Iudea in Ægyptum uocati sunt, qui Veteris testamenti libros in græcam linguam transtulerunt, quorum uersio 70 Interpretum adhuc uocatur, quos magnificis muneribus donatos, remisit domum. Hanc autem uersionem scribunt absolutam & perfectam anno 17 Ptolemæi Philadelphi, qui est annus mundi 3694.

SIMONI iustus annis 28 præfuit, Hunc pluribus uerbis & magnificis prædicat Iesus Syrach

E 3 rach

DE ORIGINE ET AVTO.

rach, quem huius Simonis tempore apparet librum suum scripsisse, qui Ecclesiasticus appellatur, circa annum mundi 3735. Huic Simoni tribuitur Thalmud Iudeorum.

Huius Simonis filij Onie maioris, pietas & sanctitas commendatur, li. 2. Machabeo. ca. 3. qui & fraude fratris Menelai, cui nomen iunioris Onie erat, quiq; sacerdotium expulso fratre tertio Iasone, in occupauerat, interfectus est.

Eo tempore fuit MATATHIAS sacerdos vice Ioarib Hierosolymita, Machabeorum pater quo Antiochus Epiphanes, horribiliter contra Iudeos grassabatur, sicuti hæc in libris Machabeorum copiose describuntur. Cœpit autem regnare Antiochus anno regni Græcorum 137, anno a mundo condito 3739. Huius Matathie & ipsius filiorum pietate & uirtute, Antiochi Epiphanis seuericia repressa est, & uera doctrina, & præcepti in lege cultus conseruati sunt. Gesta hæc sunt ante Christum natum 165 anno.

IVDAS MACCABEVS filius Matathie, primus Hasmoneorum seu Simonensium, præfuit in ducatu annis 6, cuius et ipsius fratrum res gestæ descriptæ sunt lib. 1. Maccab. Quia autem, ut à Daniele prædictum erat, eo tempore miserrime populus adfligebatur, ideo diuinitus excitati sunt

VERBI DEI.

ti sunt Maccabei, ut hoc modo populus subleua-
retur auxilio paruulo, Danie. 11.

I V D Æ Maccabeo succedit frater I O N A-
thas, qui præfuit annis 18, ad hunc una cum du-
catu propter sacerdotum improbitatem & ne-
gligentiã, redijt dignitas sacerdotalis. IANNEVS
enim secundus Hircanus, postremus dux ex stir-
pe Davidis fuit, ita domus David fit truncus pu-
tris, unde exoritur uirga Iesse, Esai. 9. Sacerdotij
autem dignitatem suscepit Ionathas anno princi-
patus sui 9. ante Christum natum 150.

In Ionathæ crudeliter a Triphone cum duo-
bus filijs occisi, locum eligitur ipsius frater S I-
M O N tertius Matathie filius, anno ante Chri-
stum natum 140, cuius res gestæ descriptæ sunt
lib. 1. Maccab. à ca. 14. usq; ad finem libri. Præfuit
annos circiter, 8. Virtute igitur et pietate quatu-
or Asmoneorum patris Matathie & trium filio-
rum, & politia & uera doctrina & mandati cul-
tus Dei in hoc populo, usq; ad Christum, asserti et
defensi sunt, ut sciri posset, quando & ex quo po-
pulo Messias promissus, expectandus esset.

Simoni patri succedit in Sacerdotio & prin-
cipatu IOHANNES HIRCANVS Ma-
ior, cuius mentio fit in fine 1. lib. Maccab. Hoc im-
perante ortæ sunt sectæ Phariseorum, Sadduceo-
rū et Esscorū, per quas doctrina iterū obscurata

E 4 fuit

DE ORIGINE ET AVTO.

fuit. Magnas res hic gessit. Nam Samariam cum templo Garizim, tempore Alexandri magni exstructo, evertit, Idumeam & multa Syriae oppida cepit &c. praesuit annis 31, & coepit imperare anno mundi 3830. Post hunc uariae confusiones & mutationes subinde sunt factae, & gens Iudaeica continuis bellis grauiter est uexata. In his tantis & diuturnis malis, ac tot sectis exortis, doctrinae coelestis custodia apud paucos fuit, uidelicet apud *MATHAN* auum *MARIAE* uirginis, qui ante Christum natus est, annos circiter centum.

Deinde *IOIAKIM*, qui & *ELI*, patrem *Mariae* uirginis, qui ante Christum natus est anno sexagesimo, illo ipso anno, quo à Pompeio Hierosolyma est capta, & Iudea Romanis tributaria facta, ac in prouinciae formam redacta est, ut constaret adesse tempus aduentus Messiae, de quo Iacob patriarcha uaticinatus erat, dicens, Non auferetur Sceptrum &c.

Cum his fuerunt eodem tempore custodes uerae doctrinae Simeon, Anna prophetissa, Zacharias, Elisabet & plerique alij, ipsa uirgo *Maria* mater Domini.

In hoc quarto ordine Ducum & Sacerdotum à soluta captiuitate usque ad Christum, gubernatio Ecclesiae durauit annis plus minus quingentos.

EC

VERBI DEI.

ECCLESIA V. ET

ultimi millenarij.

V. CHRISTVS ET APOSTOLI.

QVINTVS & postremus ordo Doctorum Ecclesie est, quem à Iohanne Baptista, qui biennio docuit, & ab ipso CHRISTO filio dei, Rege & aeterno Sacerdote populi Dei ordimur, qui ex aeterno Patre, aeternus Filius, assumpta humana natura, natus est ex Maria uirgine anno Herodis, ut quidam putant, tricesimo, & Augusti 42, Alij contendunt natum anno Herodis 34, anno mundi 3962. Qui anno tricesimo a Iohanne baptisatus, uocem Euangelij ex sinu aeterni Patris depromptam, palam iuxta promissiones editas, in populo Iudaico prædicare cœpit, editis ingentibus miraculis.

Deinde post triennium sese uictimam pro redimendo genere humano offerens, passus & mortuus anno Tiberij 19. tertia die ex mortuis uictor & triumphator resurrexit, & ascendens in coelū, quinquagesimo, ab eo quo resurrexerat die, sedens ad dextram Patris, Spiritum sanctum ad accendendam & late spargendam Euangelij lucem, in Apostolos effudit.

In hunc quintum ordinem referendi sunt Apostoli, Prophetae & Euangelistae, Episcopi, Pa

E S stores

Quinti & sexti millenarij summus Pontifex et sacerdos in aeternū, est Iesus Christus filius Dei cum Apostolis, Episcopis, Pastoribus quos ipse descendens ad dextram Patris mittit omnibus aetatibus

DE ORIGINE ET AVTO.

stores & Doctores, quos subinde ad Ministerij
conseruationem omnibus seculis, filius Dei exci-
tat.

Primi in hoc ordine sunt Apostoli, atq; hic
considerandum est, in quæ loca, & q̄ late in
omnes orbis terrarum partes, uox Euangelij spar-
sa sit, & qui ordine in quibus locis illis Episcopi,
pastores & doctores successerint.

I. APOSTOLI.

PETRVS Apostolus ex uico Bethsaida
Galileæ, frater Andrea, cum in Hierosolyma,
Ioppe, Casarea, Ponto, Galatia, Cappadocia, A-
sia, Bithynia Euangelium sparsisset, scribitur ue-
nisse Romam, secundo anno Claudij, atq; anno
ultimo Neronis, a Nerone affixus esse Cruci. Do-
cuit igitur post resurrectionem Christi annos 35.

PAVLVS Apostolus ex persecutore et bla-
sphemo conuersus est ad Christum eodem anno,
quo Christus ascendit ad cœlos, circa finem nem-
pe anni 19 Tiberij, quo etiam statim Euangelium
in Damasco urbe docere cœpit. Deinde, ut ipse in
Galatis refert, abiit in Arabiam, inde denuo re-
uersus Damascum. Postea per magnam orbis par-
tem Euangelij lucem accendit, perlustrata Iu-
dea, Syria, Cilicia, Cypro, Pamphilia, Lycaonia,
Phrya

VERBI DEI.

Phrygia, Galatia, Mysia, Ionia, Macedonia, Graecia, Achaia, postea uinctus Romam ad Caesarem Neronem mittitur, ubi biennio in custodia fuit. Deinde dimissus, per alios decem annos Euangelium Christi docuisse, & anno 13 Neronis, post Christum uero a mortuis excitatum, anno 36, iussu Neronis interfectus esse scribitur, Docuit igitur Euangelium annos 36.

ANDREAM fratrem Petri S. Hieronymus scribit Scythis & Sogdianis & Sacis praedicasse Euangelium.

IACOBVM Iustum fratrem Domini, Hierosolymis Ecclesiae praefuisse triginta annis, id est usque ad septimum Neronis annum, & iussu filij Annae, qui tum summus Pontifex erat, praecipitatum de pinna templi, lapidibus obrutum, occisum fullonis fuste.

IACOBVM autem Zebedei filium, fratrem Iohannis Euangelistae, praedicasse Euangelium tribus quae in dispersione erant. Hic cum Euangelium circiter 12 aut 13 annos praedicasset, occisus est ab Herode Agrippa, ut refert Lucas cap. 12. Act.

MATTHEVM referunt lucem Euangelij accendisse & propagasse in Aethiopia.

BARTHOLOMEVM in India.

MATTIAM in altera Aethiopia, ubi est irruptio Apsari & Hysi portus.

PHI

DE ORIGINE ET AVTO.

PHILIPPVM in Phrygia.

THOMAS scribitur docuisse Euangelium Parthos, Medos, Persas, Germanos et Hyrcanos, Bactros & Magos, ut refert Hieronymus.

Idem scribit Simonem Cananæum, cognomento Iudam, fratrem Iacobi iusti, successisse Hierosolymis in Episcopatu fratri Iacobo, & uixisse annos uiginti supra centum. Eusebius uero ex Egesyppo Simonem Cleophæ filium Iacobo surrogatum, & hunc tot annis uixisse, ac sub Traiano cruci affixum scribit, quæ eundem esse intelligo.

IOHANNES Apostolus filius Zebedæi, in Epheso præfuit Ecclesiæ, de quo ita Ireneus refert, Ecclesia quæ est apud Ephesum, a Paulo quidem fundata est, à Iohanne uero ædificata, qui permansit in ea usq; ad tempora Traiani. Hunc scribit Hieronymus anno 68 post passionem Domini Ephesi mortuum, & ibidem sepultum.

II. APOSTOLORVM Discipuli.

Habuerunt autem & frequentes Scholas & plurimos discipulos Apostoli, & precipue Paulus & Iohannes, quorum cum in Actis, tum in Epistolis Pauli frequens fit mentio. Inter hos primi fuerunt, Barnabas & Simon, qui uocabatur
Niger,

VERBI DEI.

Niger, Lucius Cyreneus & Manahen, Iudas, Bar-
sabas & Silas, hos Lucas Acto. 13 & 15 uocat
Prophetas & doctores, Inter quos referunt Lu-
cium Cyreneum Euangelium primum docuisse
ad Danubium in Augusta Tiberina, quam Ratis-
bonam uocant, Marcum autem Pauli discipulum
in Passau oppido ad Danubium sito, Crescentem
Moguntiae & in Gallijs, Clementem Meti, Tro-
phimum Arelati, Nathanaelem in Gallia apud
Bituriges aut Treuiros, Lazarum resuscitatum
Massiliae.

LUCAS Paulo Apostolo coniunctissimus,
cuius & Euangelium, quod eum ex Paulo & a-
liorum Apostolorum relatione scripsisse certum
est, & Acta apostolica extant, refertur a Hiero-
nymo uixisse 84 annos, & sepultus esse Constan-
tinopoli.

MARCV M scribunt ex Petri ore suū scri-
psisse Euangelium, & in Ægypto praefuisse Ec-
clesiae Alexandrinae, & ibidem mortuum octauo
Neronis anno, 33 annis post Christi passionem.

III. EPISCOPI.

TIMOTHEVS Ephesi, TITVS Creta
Episcopus fuit. Deinde sunt quorum mentio fit in
Actis & Epistolis Pauli, Apollos, Aristarchus,
Caius

DE ORIGINE ET AVTO.

Caius Derbeus, Iason, Erastus, Sospater, Tichicus, Secundus, Tertius, Quartus, Sylvanus, Sosthenes, Epaphras, Iesus Iustus, Demas, Archippus Colossensium Episcopus, Eubulus, Pudens, Linus, Artemas, Zenas, & Dionysius Arcopagita Atheniensium Episcopus.

Post hos sunt quoque Apostolorum discipuli et contemporanei.

IGNATIVS Antiochena ecclesiae Episcopus obiectus bestiis, qui passus est anno 11 Traiani post Christi ascensionem 76.

POLYCARPVS Iohannis apostoli discipulus, Episcopus Smyrnae, anno aetatis suae 86 ibidem sub Marco Antonino & Lucio Vero imperatoribus, igni exustus.

Cum hoc uixerunt Papias, Aristion, Aristides, Quadratus, & quidam alij Apostolorum discipuli.

Circa eadem tempora, aut certe non longe post, nempe à nato Christo plus minus 160 fuerunt Melito Asianus, Episcopus Sandensis, Theophilus Antiochensis episcopus, Apollinaris, Dionysius Corinthiorum, Philippus Cretensis, Egesippus, Iustinus Philosophus, Modestus, Musanus, & nonnulli alij, quorum paucorum monumenta extant, recensentur autem scripti eorum libri partim ab Eusebio, partim ab Hieronymo.

IRENEVS auditor Polycarpi, Lugdonensis Eccle-

VERBI DEI.

Ecclesie presbyter, Photino eius Ecclesie episcopo, nonagesimo vite sue anno, una cum multis alijs Gallie martyribus interfectis, in episcopum Lugdunensem constituitur. Floruit sub Commodoprincede circiter annos post Christum natum 170 uel 180, fertur sub Maximino interfectus esse Sirmij, Vixit igitur ultra annos 80.

Magna fuit persecutio eo tempore Ecclesie, quae multos annos durauit. Dolebant enim gentes reprehendi & aboleri ritus patrios colendi deos, Quare passim in multis regionibus & locis interficiebantur Christiani, & in primis Doctores & Ecclesiarum episcopi. In his autem tantis furoribus & diaboli seucicia, quosdam pios Doctores conseruauit Deus, & alijs prorogauit uitam, ut per eos puritas doctrine retineretur & propagaretur, inter quos fuerunt Polycarpus, Ireneus & quidam alij.

Circa, aut non longe post illa tempora uixerunt, Theodocion Ephesinus, Rhodon, Clemens Alexandrinae ecclesie Presbyter, Pantenus, Milciades, Apollonius, Serapion & Polycrates, de quorum uita & monumentis plenius referunt Eusebius et Hieronymus. Quibus omnibus uaria certamina, cum plurimis haereticis fuerunt, uidelicet cum Marcione, Montano, Valentimianis, Herogenianis, & alijs plurimis.

Circa

DE ORIGI. ET AVTO.

Circa annum post Christum natum ducentimum, sub Caesarib. Seuero Pertinace, & Antoino Caracalla floruit TERTVLLIANUS Apher, et Carthaginensis, huius scripta extant, quib. adeo delectatum Cyprianum scribit Hieronymus, ut nunquam absq; Tertulliani lectione unum diem pratermitteret. Scribunt hunc uixisse usq; ad decrepitam etatem.

ORIGENIS pater Leonides, mota a Seuero imperatore, anno imperij ipsius 10, persecutione aduersus Christianos, plexus capite, Origenem cum sex fratribus & matre uidua, superstites pauperes relinquit, annos natum circiter decem & septem ut refert Hieronymus, Rem enim familiarem ob confessionem occupauerat fiscus. Huic anno ipsius decimo octauo ab Episcopo Alexandriae Aegypti κατηχησέως ministeriū commissum est. Ex huius Schola plurimi Martyres prodierunt.

De huius uita, moribus, exercitijs & scriptis libris uide Eusebium in Histo. Eccle. lib. 6. Vixit usq; ad Gallum & Volusianum, id est, usq; ad 69 etatis suae annum, & mortuus est Tyri, in qua urbe & sepultus est. Floruit post ducentimum annum a Christo nato. Cum hoc uixerunt Ammonius & ipse Alexandrinus, Ambrosius, Tryphon, Minutius

VERBI DEI

Mimutius Felix Romanus, Beryllus, Hippolytus,
Alexander episcopus Cappadociae, Iulius Afri-
canus, Gregorius Neocesariensis Ponti episco-
pus, Dionysius Alexandriae urbis episcopus,
Pamphilus praesbyter, Eusebij Caesariensis episco-
pi necessarius, qui ferè omnes Origenis discipuli
fuerunt.

CYPRIANVS Afer episcopus Carthagi-
nensis, passus est sub Valeriano & Galieno prin-
cipibus, anno a nato Christo 260, Cum hoc uixit
Cornelius Romanae urbis episcopus, paulo ante
Cyprianum martyrio coronatus, Pontius item
diaconus eius.

His temporibus uariae haereses sunt exortae, ui-
delicet Sabellij, Nouati, Samosateni, Nepotiani,
Manichei, contra quos errores multi pij Docto-
res excitati sunt, ut taxarentur ac refutarentur,
Videlicet, ad Sabellij, Nouati & Nepotis errores
refutandos excitatus est Dionysius Alexandri-
nus Origenis discipulus, de quo supra, Samosate-
num refutauit Malchion Praesbyter Antiochena
ecclesiae, qui eruditionis & eloquentiae magnam
laudem habuit. Floruit sub Claudio & Aureliano
post Christum natum circiter 275 annum.

Manichei errores taxauit Archelaus episco-
pus Mesopotamiae Syro sermone, Refutatio post-
ea in Graecum uersa est. Fuit enim Manes Persa.

F Floruit

DE ORIGINE ET AVTO.

Floruit Archelaus sub Probo imperatore, circiter annum 284 post Christum natum. Quo tempore et Anatholius Alexandrinus uixit.

ARNOBIVS, Pierius Alexandrinæ Ecclesiæ præbyter, Melitius, Lucianus Antiochenæ ecclesiæ præbyter, Philcas Ægyptius clari uiri et doctores Ecclesiarum, circa annum 300 a nato Christo, sub Diocletiano et Maximimiano uixerunt, quorum Philcas et Lucianus in persecutione Diocletiana, martyrio ornati sunt. Hoc tempore et Lactantius Firmianus claruit, discipulus Arnobij.

Sub Constantino Magno, anno post Christum natum plus minus 320 insignes Doctores Ecclesiæ fuerunt Eusebius Cæsareæ Palestinæ episcopus, cuius preclara monumenta extant, Rhetitius Eduorum episcopus, Methodius, qui Origenis, deinde Athanasius urbis Alexadrinæ episcopus, qui Arii errores refutauerunt, Eustathius Paphilius Antiochiæ Episcopus, Iuuenus Hispanus præbyter, Antonius Monachus, Victorinus Afer.

*Concilium
Nicenum.*
*Episcopi
conuocati in
Nicæa*
Hoc tempore celebratum est CONCILIVM Nicenum contra Arium, anno nempe 14 Constantini, a Christo nato 326, in quo trecenti decem et octo Episcopi conuocati fuerunt. Inter hos fuerunt uiri clari Paphnutius, Spiridion Cypræ episcopus, Eustathius Antiochenus, Alexander Alexandria episcopus, Iacobus Antiochiæ Mygdoniæ claus

clarus edendis miraculis, Paulus Neocæsariensis
martyr, duabus manib. in persecutione Maximiani
exustis.

Constantio filio Constantini Magni, imperante,
anno a nato Christo plus minus 350, Doctores
Ecclesie uixerunt, Theodorus Heracleæ Thraciarum
episcopus, Eusebius Emesenus episcopus, Tri-
phylus, Lucifer, Acatius, Serapion, Hilarius ur-
bis Pictauorum Aquitanie episcopus, Cuius de
sancta Trinitate contra Arianos, & alij plurimi
utiles libri extant.

Anno 19 Constantij nascitur S. AVGVSTI-
nus, et circa eadem tempora S. MARTINVS
episcopus baptisatus est a S. Hilario episcopo.

Sub Valentiano & Valente fratribus impe-
ratoribus, circiter annū post Christum natū 380,
doctores Ecclesie claruerunt, Effrem Edissene
ecclesie Diaconus, Damasus papa, Apollinaris,
Didymus Alexandrinus, captus oculis a prima
etate, Basilius Magnus Cesaree Cappadocie epi-
scopus, qui Eunomij errores refutauit, Gregorius
Naziansenus, quem Eusebius uocat fratrem Ba-
siliij. Hunc Naziansenum Hieronymus uocat præ-
ceptorem suum, a quo sacras literas didicerit, &
in Catalogo quoq; alium Gregorium Nisenum
recēset Hieronymus, quem fratrem Basiliij affir-
mat sibi & Gregorio Nazianseno legisse libros
ab ipso contra Eunomium scriptos.

DE ORIGINE ET AVTO.

Eutropius Monachus & præsbyter, Cyrillus episcopus Hierosolymæ, Epiphanius Cypri Salaminæ Episcopus, Euagrius Antiochiæ episcopus, Gelasius Casaræ Palestinæ episcopus, Maximus episcopus Constantinopolitanus, Ambrosius episcopus Mediolanensis, Prudentius.

Sub Gratiano, Theodosio Magno & eius filijs Arcadio & Honorio imperatoribus, anno post Christum natum circiter 400 insignes Doctores Ecclesiæ fuerunt. S. HIERONYMVS patre Eusebio natus, oppido Stridonis. Iohannes Monachus et præsbyter Damascenus, Sophronius, Audentius, Ruffinus, Iohannes Chrysostomus episcopus Constantinopolitanus, Theodoretus Cyri episcopus.

Concilium
instanti. Cæterum obseruandum hoc loco est, anno Gratiani tertio, secundam synodum Constantinopoli fuisse, in quo Macedonij error condemnatus est, qui negabat Spiritum sanctum Deum esse. Fuit et hoc tempore Seuerianus, qui propter eloquentiam & conciones ad populum, præcipue laudatur. Item Theodorus Monachus, Iohannes Cassianus, Lucianus Præsbyter ecclesiæ Hierosolymitanæ, S. Martinus episcopus Turonensis, Seuerus Sulpitius.

S. AVGVSTINUS episcopus Hipponensis, diuinitus ad Pelagianorum et Manicheorum furores

res refutādos excitatus, mortuus est cum à Van-
dalis Hippo urbs obsideretur, anno a nato Chri-
sto circiter 436, anno ætatis suæ 75. Paulinus
præsbyter discipulus S. Augustini, Orosius, Nice-
as, Simplicianus Ambrosij successor in Episcopa-
tu. Isidorus senior, Maximus Episcopus Tauri-
nensis.

Sub Theodosio iuniore imperatore, circa an-
num à Christo nato 430, Ecclesijs præfuerunt
Possidonius Afer episcopus Calamensis, Celesti-
nus papa, cuius iussu Cyrillus episcopus Alexan-
drinus Concilium Ephesinum coegit, in quo a duobus
centis Patribus damnatus est Nestorius, qui duas
personas in Christo fingebat, unam hominis, alte-
ram Dei, et asserebat Mariam non Dei, sed homi-
nis tantum matrem esse. Celebrata est hæc Syno-
dus anno Theodosij iunioris 10, Anno a nato Chri-
sto 437.

Nestorius.

Hoc tempore uixerunt Sozomenus et Socra-
tes, rerum Ecclesiasticarum scriptores, ex quorū
et Theodoriti libris, per Epiphanium Scolasti-
cum uersis, Cassiodorus compendium historiæ
contexuit, cui a tribus autoribus, Tripartitæ no-
men fecit.

Deinde Sedulius, Philippus auditor S. Hierony-
mi, Vincētius, Paulus præsbyter, Isaac præsbyter
Antiochenæ ecclesiæ, qui Nestorianos et Euty-
chianos errores refutauit.

F 3 Lugdu

DE ORIGINE ET AVTO.

Lugdunensis, Primasius, Hilarius Arclatensis episcopus.

Sub Valentiniano, Martiano, Leone, Zenone et Anastasio imperatoribus, circa annum a Christo nato 500, claruerunt doctores Ecclesie, quorum Catalogus iam sequitur. Observandum enim est, anno 2 Martiani, a Christo nato 456, Romam a Vandalis captam, & biennio post, Concilium Calcedonense celebratum, in quo Eutiches hereticus damnatus est, qui asserebat, Christum post assumptam humanam naturam, non ex duabus naturis existere, sed solam in eo diuinam manere.

Euerunt igitur hoc tempore viri illustres, Proterius Episcopus Alexandrinus, Pascasius, Leo papa, Petrus Rauennates, Flavianus episcopus Constantinopolitanus, Gelasius papa, Gennadius Massiliensis ecclesie Presbyter, qui omnes Eutichetis errores taxauerunt. Prosper, Saluianus, Sidonius, Fulgentius Apher patria Carthaginensis episcopus Ruspensis, Boetius vir doctissimus, & plerique alij.

Sub Iustino, Iustiniano, & Iustino iuniore imperatoribus, post natum Christum circiter annum 540, Cassiodorus Monachus, Arator.

His successit Gregorius Magnus, primus eius nominis papa, qui scribitur inisse pontificatum anno post Christum natum 619.

Huius

OTV VERBI DEI.

Huius temporibus non ita doctrine puritas in Ecclesia fulsit, sed ualde humanis traditionibus fuit obscurata. Nam Monachatus, cum multiplicibus superstitionibus, uehementer auctus est, & Gregorij ætatem secutæ sunt maiores tenebræ. Cumulata est inuocatio mortuorum Sanctorum, corpus Christi cœpit offerri pro mortuis, interdicta sunt Sacerdotibus connubia, adstricta uota Monastica, confirmata est superstitio de purgatorio, & multiplices errores in Ecclesiam per superstitiosos homines, ignorantes doctrinam de fide, & Filio dei, introducti sunt.

Atq; eo quidem tempore, anno Christi nempe 630, cum paulo ante sub Phoca imperatore primatus et tyrannis Papæ esset stabilitus, horrenda Origo Mahometica secta in Asia exorta est, quæ sparsa hometis. & propagata, ut postea in Papatu quoq; factum est, in multis locis & regionibus doctrinam de Deo corripit, obscurauit, & deleuit.

Sequuntur igitur Gregorij tempora, magna Monachorum agmina, quorum scriptis plus tenebrarum quàm lucis in Ecclesiam inuectum est. Recenseo igitur tantum saniores, in quibus aliquid iudicij & eruditionis fuit, quorum tamen aliqui, propter confusionem doctrinarum, quæ illo tempore fuit, multum erroris habuerunt.

ISIDORVS Iunior Episcopus Hispalensis

F 4 mul

DE ORIGINE ET AVTO.

multis scriptis libris claruit anno Domini 630.
Deinde Beda presbyter et Monachus Anglus, cuius plurima & utilia opera extant, Mortuus est anno etatis suae 72 sub Leone imperatore, anno Domini 732.

ALCVINVS Bedae presbyteri auditor, praceptor Caroli Magni imperatoris, uixit anno Domini 770.

Paulus Monachus Cassinensis Coenobij, Hunc iussu Caroli Magni scribunt, constituisse Historias & Lectiones per totum annum singulis festiuitatibus Sanctorum congruentes.

HAYMO tertius episcopus Halberstate nsis, auditor Alcuini, quem in omnes ueteris et noui Testamenti libros commentarios scripsisse constat, Moritur sub Ludouico imperatore filio Caroli Magni, anno domini 834. Cū hoc RABANVS primum abbas Fuldensis, deinde sextus episcopus Moguntinus uixit, qui & ipse auditor Alcuini fuit, & in omnes Bibliacos libros commentarios edidit, Mortuus est anno Domini 855.

Huius auditor STRABVS fuit, quem primum Glossam, quam uocant ordinariam, ex Patrum scriptis collegisse scribunt, quae postea ab alijs,

alijs, subinde additis sententijs, aucta est.

ANSELMVS Archiepiscopus Cantuariensis, huius plurima sunt scripta. Claruit sub Henrico imperatore tertio, anno Domini 1080.

SIGISBERTVS Monachus, quem constat fuisse uirum eruditum, id quod & eius Chronicon testatur, Vixit anno domini 1110.

BERNHARDVS abbas Clareuallensis primus, ordinis Cisterciensis, natione Burgundus, in quo multum lucis ueræ doctrinæ fuit, habuit tamen & suas tenebras, pro ut illa fuerunt tempora, Vixit anno domini 1140, Circa quæ tempora & Hugo præbyter & monachus S. Victoris Parisiensis, & Gratianus Decretorum compilator, Petrus Comestor Magister historiæ Scholasticæ, Petrus Lombardus Magister Sententiarum, Richardus Monachus, fuerunt.

Abbas **IOACHIM** claruit sub Henrico sexto, anno Domini 1200.

HUGO Cardinalis qui ueterum doctorum Ecclesiasticorum uestigia secutus, in omnes ueteris & noui Testamēti libros commentarios edidit, et mediocriter docet, Vixit sub Friderico imperatore secundo, Anno domini 1240.

DE ORIGINE ET AVTO.

BONAVENTURA inter ceteros eius temporis scriptores precipuus, floruit anno do. 1283, quo tempore & ALBERTVS Magnus episcopus Ratisbonensis uixit, Circa quæ tempora & THOMAS de Aquino, Alberti Magni auditor & discipulus fuit.

NICOLAUS Lyra, cuius in tota Biblia cõmentarij ualde utiles extant, uixit anno domini 1320, & eodem tempore GVILHELMVS Ockam Anglus, Iohannis Scoti discipulus, quorũ & aliorum plurimorum Monachorum scriptis, cum genera doctrinæ, Euangelium & philosophia, confusa essent, superstitiones confirmatæ, et in immensum auctæ, ac maiores tenebræ in Ecclesiam inuectæ sunt.

Interim tamen Deus aliquos pios Doctores semper excitauit, qui superstitiones taxarent, & doctrinam repurgarent, ut illis temporibus, anno nempe domini 1340 Iohannes TAVLERVS, & postea anno domini 1420 Iohannes HVS, & eodem tempore IOHAN. de Gerson fuerunt. Deinde IOHANNES de Kaisersberg, VVESSELVS, & hoc postremo tempore per Reuerendum uirum dominum Doctorem MARTINVM LVTHERVVM multiplices errores in Ecclesia taxati sunt, & doctrina Ecclesiæ repurgata est.

Hunc

VERBI DEI

Hunc Catalogum Doctorum ideo contexui, ut
 appareat explicatio dicti Paulini Ephe. 4.
 Christus ascendens in altū, dedit alios quidē Apo-
 stolos, alios uero Prophetas, alios autem Euange-
 listas, alios Pastores ac Doctores, ut, quanquam o-
 mnibus seculis diabolus & impij homines perse-
 quantur Ecclesiam, & interficiant pios Docto-
 res, & uera Ecclesiae membra, ita ut multi saepe
 dubitent, an mansura sit Ecclesia, tamen creda-
 mus Filium dei sedentem ad dextram Patris, ex-
 cubare pro Ecclesia corpore suo, eam regere, de-
 fendere, & conseruare ministerium Euangelij,
 excitatis omnibus seculis pijs Doctoribus ad re-
 staurandam, propagandam & conseruandam cœ-
 lestem doctrinam, ut uoce Euangelij colligatur
 Ecclesia, quæ sit æternum domicilium Dei
 & hereditas Filij dei, sicut in Psalmo dicitur,
 Dabo tibi gentes hereditatem tuam &c.

Vbi enim Ministerium non conseruatur, neq;
 subinde doctrina repurgatur, ibi necesse est infi-
 nitos oriri errores. Extincta enim uera luce do-
 ctrinae de Deo, & uero cultu Dei, gentes uaria
 numina cōmentī sunt, & portentosos deos colere
 cœperūt. Hinc præter Iouem, Venerem, Martem,
 Bacchum, Cererem, Dianam et cæteros, pudendi
 & abominandi Romanorum dij sunt, Sterculius,
 Cloacinus, Pauor, Pallor, Rubigo, Febris, Fornax,

Vir

DE ORIGINE ET AVTO.

Virginensis, Subigus, Prema, Iugatinus, Domiducus, Partunda, Priapus, & tot deorum monstra, ut Augustinus referat ultra triginta milia Deorum & Dearum a gentibus culta.

Ita apud gentem Iudaicam, cum uera doctrina obscurata esset, in uarios errores prolapsi sunt, & ipsi sine mandato Dei alios atq; alios cultus commenti sunt. Cœperunt etiam deserto uero Deo, colere gentium Deos, Baal, Astaroth, & adorare militiam cœli, & offerre liberos, carissima sua pignora.

Neq; uero minores errores hoc tempore apud aduersarios sunt, quàm olim apud gentes uel Iudeos fuerunt. Posteaquam enim uera doctrina de Deo & ueri cultus Dei, multis superstitionibus & humanis traditionibus corrupti, & ueluti sepulti sunt, Monachi, ociosum & ignauum hominum genus, subinde superstitiones auxerunt, quas quia Episcopi et Sacerdotes uident esse quæstuosas, irretitis simul regum & principum animis, quorum pauci ueram religionem curant, aut magna ex parte omnes religiones fabulas esse putant, illorum armis & præsijs suos errores tuentur & stabiliunt.

Hinc certum est, ut loco ueri Dei, cui soli inuocatio debetur, inuocentur mortui sancti, a quibus
tana

VERBI DEI.

tanquam a Deo ipso petuntur in miserijs et erū-
nis leuamina & auxilia.

In mari periclitantes a Nicolao opem pe-
tunt, pestem arcent Rochus & Sebastianus. Mi-
lites Georgium quasi Deum tutelarem habent,
febrim pellit Martinus inuocatus, dentium dolo-
rem, Dorothea, oculorum Otilia, incendia restim-
guunt Florianus & Laurentius, & nullum fere
morbi genus est, cui pellendo non sit excogitatus
mortuorum Sanctorum aliquis, unde superstitio
in tātum creuit, ut ueri Dei inuocatio propemo-
dum tota sit abolita, & eius loco mortui Sancti
tanquam Dij colantur.

Deinde Missarum abominatio quoq; propter
questum creuit. Dicunt se pro redemptione ani-
marum, pro spe salutis, sicuti sonant uerba Cano-
nis, in Missa offerre Filium dei, Cum id opus non
sit ullius creaturæ, sed solius Filij dei, qui se se-
mel pro peccatis & redemptione nostra obtulit,
& propter iusticiam nostram resurrexit.

Præterea sunt multi alij infiniti errores, qui,
nisi Deus singulari bonitate Euangelij doctrinā
subinde repurgaret et instauraret, perpetuas te-
nebras orbi terrarum inducerent. Seruat igitur
Ministerium Deus, & per hoc ex humano gene-
re

DE ORIGINE ET AVTO.

re quosdam ad eternam uitam uocat & sanctifi-
cat.

AN PATRES ET CON-
cilia possint errare.

SED hic queritur, cum diuinitus seruetur Mini-
sterium, an etiam errare possint, qui Ministe-
rium gerunt? Nam si tales errant, uidetur fru-
stra Ministerium seruari. Inde sunt uoces illæ, Ec-
clesiã et Concilia nõ posse errare, quia regantur
a Spiritu sancto, & illud Pauli 1. Timo. 3. Ecclesi-
am esse columnam & stabilimentum ueritatis,
Ergo uolunt, in Ecclesia non posse herere ali-
quos errores.

Hic iactatur & dictum Augustini, Euangelio
non crederem, nisi me Ecclesiæ catholice moue-
ret autoritas. Hinc cõtendunt aduersarij, Eos qui
in ministerio Ecclesiæ sunt, ut est Romanus pon-
tifex, Episcopi, Cardinales, Patres & Concilia,
non posse errare, et maiorem esse Ecclesiæ, quàm
Euangelij & uerbi Dei autoritatem.

Ad quæ breuiter respondendum est, Verissimũ
& certiss. esse, illum coetũ seu Ecclesiam, quæ fun-
damentum Apostolorum & Prophetarum, cum
summo angulari lapide Christo Iesu retinet, nul-
lo modo posse errare. Certum enim & in nullam
dubitationem uocandum est, illum coetum a Spi-
ritu

VERBI DEI.

ritu sancto regi & sanctificari, & hanc Eccle-
siam, esse columnam & stabilimentum ueritatis,
Ut sonat promissio Esai. 59. Hoc est foedus meum
cum eis, Spiritus meus qui est in te, & uerba
mea quae posui in ore tuo, non recedent ab ore
tuo, & ab ore seminis tui in sempiternum. Et Io-
han. 14. Alium paraclatum dabit uobis, ut maneat
uobiscum in aeternum, Spiritum ueritatis &c.

Sed hic sciendum & hoc est, in hoc coetu esse
quosdam, qui & si sancti sunt, tamen alij alijs fun-
damentum, doctrinam nempe coelestem, firmitus
retinent, ac clarius intelligunt. Magna enim etiã
in sanctis imbecillitas est, & in alijs plura sunt et
maiora Spiritus sancti dona, quam in alijs. Et non
semper æqualiter dona Spiritus sancti in omnib.
sunt excitata, interdum Sancti sunt feruentiori
& alacriori spiritu, interdum languent & sunt
imbecilliores, nõ satis intenti ad retinendum fun-
damentum, ueritatem nempe, & lucem doctrinae
coelestis.

Uterq; Petrus & Paulus habent Spiritum san-
ctum, & sunt summi Doctores Ecclesiae, ac pul-
cherrima Dei organa, tamen Antiochia Petrus
grauiter lapsus, & gentes offendens, quasi ad iu-
stitiam necessaria esset legis obseruatio, reprehen-
ditur a Paulo, qui fundamētum doctrinae retinet
& discrimen Legis et Euangelij melius quam Pe-
trus

DE ORIGI. ET AVTO.

erius intelligit, à quo Petrus aberrabat, sicuti ad Gal. 2. ait, Vbi uidissem, quod nō recto pede incederent ad ueritatem Euangelij, dixi Petro coram omnibus &c. Neq; etiam sine peccato & errore fuit, dissensio inter Paulum & Barnabam orta, de qua Lucas Acto. 15 scribit.

Reprehenduntur etiam Prophetarum errores. Nathan enim cum non ex instinctu & mandato Domini, sed suo consilio & propria intentione iubet, ut David aedificet domum Domino, errat, & hic error mox in sequenti nocte à Domino corrigitur, ut scriptum est 2 Reg. 7. Ita & Propheta de Iuda, discedens à uerbo & mandato Dei, deceptus à Propheta in Bethel, discerpitur à Leone, 3 Reg. 13.

Magnū & graues errores & lapsus sunt Aaronis, Gedeonis, Samsonis, & Dauidis, & multorum sanctissimorum uirorum, cum uerbi lucem amittunt. Hiob & Hieremias maledicunt diei natiuitatis suae. Elias & Ionas pertesi uitae, mortem sibi precantur, Quos errores et peccata summorum uirorum, ideo proponit Scriptura, ne effe-ramur ex donis Dei, ne simus insolentes, & ut meminerimus dicti Paulini, Qui stat, uideat ne cadat. Stamus autem tam diu, quam diu uerbum dei in corde lucet, quae lucerna ubi extincta est, necesse est sequi caliginem, tenebras, errores et lapsus.

Si

VERBI DEI.

Sicuti Propheta orat, Lucerna pedibus meis uerbum tuum, & lumen semitis meis.

Deinde etiam hæc Sanctorum errata & peccata proposita sunt, ut ~~Ecclesia habeat cōsolationem~~, ut cum illis sua peccata sint condonata, credamus & nobis remitti, iuxta articulum, Credo remissionem peccatorum, qua fide, tota Ecclesia cū omnibus sanctis, opus habet, & quotidie orare cogitur, Dimitte nobis debita nostra. Non igitur audiendi sunt, qui fingunt, Sanctos non posse errare aut peccare, Vere enim de omnibus hominibus in hac uita dicitur, Nihil tam proprium est homini, quàm labi, decipi ac falli. In altera uita uero non erit errori aut peccato locus.

QVO MODO IN SY- nodis iudicandum.

Cum igitur queritur, An etiam qui Ministeriū gerunt, an Ecclesia, Concilia, et Patres errare possint. Respondendum est, Ministros, Ecclesiam, Concilia & Patres non ad ullius hominis potestatem, sed ad solius uerbi Dei autoritatem alligatos esse, cuius lucem & puritatem qui sequuntur, non errant, à cuius uero puritate qui discedunt, labuntur in errores, siue sint Prophetæ, siue Apostoli, Episcopi, Patres seu Concilia.

G

In

DE ORIGINE ET AVTO.

In prima Synodo, in qua ipsi Apostoli praesederunt, magna disceptatio fuit, utrum gentibus conuersis ad Christum, necessaria esset ad iustitiam circumcisio & legis obseruatio, et maxima pars, quae ibi erat, contendebat circumcisionem & legis obseruationem imponendam gentibus. Hunc errorem maximae multitudinis, taxat Petrus, & huius unius grauissima oratione commouentur Apostoli, et totus coetus Concilij, ut contrarium statuatur, quam antea multitudo contendebat.

Et in hac Synodo dicuntur Sententiae, non ex multitudine suffragiorum, sed ex ueritate scripturae, neque ad ullius hominis, sed ad solius uerbi Dei auctoritatem recurritur, quaeruntur prophetae de gentibus saluandis, & a Petro ac Iacobo per editas prophetias admoniti, statuunt decretum, iuxta uerbum Dei per Amos prophetam cap. 9 patefactum, qui cum alijs Prophetis multis annis ante, ostendit gentes sine circumcisioe & lege, sola fide et inuocatione nominis Dei saluandas esse, Sicuti sonant Prophetae uerba, Post haec reuertar & reaedificabo tabernaculum Dauid, quod decidit, & diruta eius reaedificabo, & erigam illud, ut requirant caeteri hominum Dominum, & omnes gentes super quas inuocatum est nomen meum, dicit Dominus faciens haec.

Cera

VERBI DEI.

Certum igitur est non ualere, uel Patrum uel Conciliorum decreta ulla, nisi autoritate diuinæ scripturæ sint munita, a qua qui discedunt, quantacunq; autoritate præpolleant, errant & falluntur.

Verissimum enim dictum S. Augustini est, Ma-
ior est scripturæ autoritas, quam omnis humanæ
ingenij perspicacitas.

Et illud Cypriani, Adulterinum est, impium
est, sacrilegum est, quodcunq; humano furore in-
stituitur, ut diuina uioletur dispositio.

Et Chrysostomus in Homelia de profectu E-
uangelij ait, Concilium nihil habet statuere con-
tra uerbum Domini, Est enim error quicquid cō-
tra sacram scripturam decernitur. Nam nugis ho-
minum non attendendum est, sed doctrinæ Spiri-
tus sancti. Spiritus sancti uero doctrina est, ut S.
Hieronimus in Epist. ad Gala. inquit, quæ Cano-
nicis literis prodita est, contra quam si quid sta-
tuant Concilia, nefas duco.

In Concilio Niceno summi & sanctissimi uirū
fuerunt, pleriq; edendis miraculis celebres, &
qui in confessione cœlestis doctrinæ sub Ma-
ximiano & alijs Tyrannis, tormenta &
maximos cruciatus perpessi erant, & tamen

DE ORIGINE ET AVTO.

Paphnutius. in eo Concilio fundamentum & ueritatem doctrinae solus Paphnutius retinebat, cuius unius uoce ab errore tota Synodus reuocata est, ne necessitas abstinendi a coniugio, imponeretur Sacerdotibus & Ecclesiae ministris. Affirmauit enim, honorabiles esse nuptias & consuetudinem cum propria uxore, esse castitatem.

Non igitur attendendum est, quid, qui summos titulos in Ecclesia gerunt, aut quid maxima multitudinis pars sentiat aut statuatur, qui omnes errare possunt, sed quae sit sacrae Scripturae certa et indubitata ueritas, quam si uel unus in sequenti Synodo retineat, illius sententiae, non multitudinis, aut praepollentium autoritate iudicio assentiendum est. Neque enim errat qui fundamentum retinet. De quo preclara dicta Gersonis & Panormitani iactantur, qui Concilijs Constantiensi & Basiliensi interfuerunt, quorum Gerson in-

brofius.
nomia
quae
omni
manus.
delibis
chris
mbardis. In sacris literis excellenter erudito, atque Catholicam autoritatem proferenti, plus credendum est quam Concilio generali.

na
ophia
basid
ne Et Panormitanus, Plus credendum est uel simplicis laico, sacram scripturam producenti, quam toti simul Concilio.

Quare autoritas Ecclesiae, Conciliorum & Patrum,

VERBI DEI.

trum, non ex ordinaria successione, non ex titulis, non ex Ministerio, non ex multitudinis iudicio, aut pluralitate suffragiorum, sed ex solo Dei uerbo pendet, contra quod si quid statuitur, totum erroneum & impium est.

Ad dictum Augustini, Euangelio non crederem, nisi me Ecclesie catholice moueret autoritas, breuiter respondendum est. Certum est Augustinum uocare Ecclesiam catholicam, non eam quae successionem ordinariam solum habet, & titulum Ecclesie, sine puritate doctrine iactat, sed eam quae uoce uerbi Dei collecta, eius puritatem, sicuti a Filio dei, Prophetis & Apostolis tradita est, retinet.

Hæc Ecclesia catholica, quia retinet fundamentum, et uocem pastoris sui audit, hanc habet autoritatem, ut testari & possit, & debeat, quæ uox uel ueri pastoris uel lupi rapacis sit, iuxta mandatum æterni Patris, Hic est Filius meus dilectus, Hunc audite, Et ipsius Christi, Cauete a pseudoprophetis, qui ueniunt ad uos in uestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces.

Hanc autem autoritatem testimonij, ut diiudicare inter uocem pastoris sui Christi, & inter lupi uocem possit, non a seipsa, sed a Deo habet, & quidem ita, non ut maior sit Ecclesie, quàm uerbi

DE ORIGI. ET AVTO.

Dei autoritas, seu ut Ecclesie aliquid in uerbo dei mutare, aut ei aliquid addere, seu noua dogmata aut nouos articulos, seu cultus, a Deo non preceptos, instituere liceat, quos necesse sit seruare, etiamsi a uerbo Dei dissentiant, ut nunc contendunt aduersarij, sed eius autoritas tantum, ut testis testimonium ualeat.

Principaliter enim uerbo Dei, propter ipsum autorem Deum credimus, & propter edita miracula quae testantur doctrinam Prophetarum et Apostolorum esse ipsius Dei uocem, sicuti 1. Thes. 2. refert Paulus, Accepistis, inquit, a nobis uerbum auditus Dei, non ut uerbum hominum, sed (sicut est uere) uerbum Dei, Postea accedit & ipsius Ecclesie testimonium, quae testatur libros propheticos et Apostolicos Dei uocem esse, Vbicunq; enim ambigua quaestio incidit, recurrendum est (ut lib. 3. cap. 4 Ireneus docet) ad testimonium Ecclesie ueteris, & ad scriptorum prophetorum & Apostolicorum autoritatem. Sic enim ait Ireneus, Quid enim & si qua de aliqua modica quaestione disceptatio esset, nonne oporteret in antiquissimas recurrere Ecclesias, in quibus Apostoli conuersati sunt, et ab eis de praesenti quaestione sumere, quod certum et re liquidum est?

Exempli causa, Hoc tempore incidit disceptatio de Missa, Contendunt aduersarij, Missam a Christo ipso institutam, & ab Apostolis traditam
Eccle

DE VERBI DEI.

Ecclesijs, Hic recurrendum nobis est ad ipsa institutionis uerba, ex quibus genuinus sensus institutionis eruendus est.

Certum autem est sententiã institutionis Christi esse hanc, non ut ipsius Cœna sit inane & theatricum spectaculum, in quo unus Filium dei, Deo patri nomine Ecclesiæ pro gratiarum actione offerat, sed ideo hanc Cœnam institutam, ut cum pia membra Christi ad laudem & gratiarum actionem conuenerint, inter eos corpus Domini ad comedendum, & Calix sanguinis Domini ad bibendum distribuatur, & ut agantur Domino gratiæ, quæ corpus suum pro nobis redimendis tradiderit, & sacrosanctum sanguinem suum, pro remissione & ablutione peccatorum nostrorum effuderit, non præcipitur Apostolis, ut Filium dei, deo Patri offerant, quod ipse pro genere humano redimendo in ara Crucis semel fecit, ut multorum peccata tolleret, Ebreo. 9.

Et mendacium est, quòd theatricum spectaculum instituerit, Missam nempe, qua nobis beneficium Christi in ara Crucis semel oblatis applicetur, in quam sententiã hæc uerba Christi corrumpunt, cum ait, HOC FACITE IN MEI commemorationem. Vult enim commemorationem seu gratiarum actionem esse coniunctam usui seu Communioni sacramenti, non

G 4 insti-

DE ORIGINE ET AVTO.

instituit per illa uerba nouum Missæ, seu sacrificij cultum.

Præterea per spectaculum Missæ beneficium Christi mihi applicari non potest, sed uera applicatio consistit in usu & fit fide, sicuti Abacuc ait, Iustus fide sua uiuet, Remissio enim peccatorum non contingit ulli ex alterius opere, sed necesse est, ut eam quisq; fide propria accipiat. De quo copiosius in tractatu de Missa, quem breui in lucem edemus.

Deinde etiam recurrendum est ad antiquissimas Ecclesias, ut Ireneus monet. Sunt autem antiquissima Ecclesia, quæ ab ipsis Apostolis sunt fundata. Apparet autem manifeste ex cap. 11. 1. ad Corinth. quæ fuerit obseruatio in Ecclesia Corinthiorum Cœnæ dominicæ, nempe talis quæ prorsus cum institutione Christi conueniebat.

Cum his concordant et sanctorum Patrum testimonia, qui non longe post Apostolorum tempora uixerunt, quæ deprauata & corrupta, aduersarij ad stabiliendam Cœnæ dominicæ prophanationem citant, ut sunt Irenei, Tertulliani, Cypriani, & aliorum quorundam.

DE DONO INTER- pretationis.

Postremo inter cætera dona quæ ad Ministerium pertinent, est quoq; donum Interpretationis
nis

nis, quod est lumen in piorum animis, amantibus et assidue tractantibus uerbum Dei, diuinitus per Spiritum sanctum accensum, ad recte & dextre intelligendam doctrinam coelestem, & ad discernendum Euangelium a Philosophia & humana sapientia, & ad patefaciendos & refutandos errores & opiniones, non consentientes cum uerbo Dei.

Hoc uero donum non est alligatum certis locis aut personis, ut nunc quidam cōtendunt, a sede Romana, Pontificibus & Episcopis, quorum ordinaria sit successio, interpretationem scripturae petendam esse, sed est in eo cœtu seu Ecclesia, quæ fundamentum & puritatem uerbi Dei retinet, non apud eos, qui doctrinam corrumpunt, qui idola & manifestos errores, pugnantes cum uerbo Dei, pertinaciter defendunt, et quidem tantum in renatis, qui sunt habitacula Spiritus sancti, non in hominibus prophanis, quos propter manifesta scelera, a corpore Christi, ut putrida membra, oportebat esse præcisos & excommunicatos.

Sæpe enim cum homines blasphemæ, idolatræ, et impij ordinariam successionem, et gubernacula Ecclesiæ tenebant, diuinitus, qui extra ordinariam successionem erant, Propheta atq; alij excitati sunt, qui Pontificum & Sacerdotum errores et idolatrias taxarent, ut est cernere in Elia, Eli-

DE ORIGINE ET AVTO.

Iseo, Esaia & Amos prophetis, in quibus eo tempore donum interpretationis diuinitus accensum fuit, cum pontifices & sacerdotes essent hostes uerae doctrinae, & homines impij.

Tempore Christi donum interpretationis non erat in coetu Annae, Caiphæ, Scribarum et Pharisæorū, qui capita Ecclesiae et soli ecclesia et populus dei esse uolebant, quorū Sadducci omnes Propheticos libros reijciebant, retentis solis Mosi libris, neq; resurrectionem mortuorum credebant, Sed in coetu & Ecclesia Zachariae, Elizabethae, Baptista, Pastorum, Simeonis, Annae, & Apostolorum ac cæterorum, penes quos puritas & lux doctrinae caelestis fulgebat.

Ita 1. Cor. 14 inquit Paulus, donum interpretationis non esse apud homines prophanos, sed in eo coetu, qui a Spiritu sancto regitur & sanctificatur, Sic enim ait, Prophetæ duo aut tres loquantur, cæteri dijudicent, Porro si alij fuerit reuelatum assidenti, prior taceat. Dicit interpretationem esse reuelationem, factam a Spiritu sancto, quæ in profanis, cum sint organa diaboli, fieri non potest.

Quare ut maxime sint uiri, qui doctrina & politica sapientia præstant, tamen ab illis scripturae interpretatio petenda non est, sed tantum a renatis, Animalis enim homo non percipit ea
quæ

VERBI DEI

quæ sunt spiritus Dei, & spiritualia spiritualiter
dijudicantur, sicut 1. Cor. 2. scriptum est.

Præterea hoc donum apud eos esse non potest,
qui studia cœlestis doctrinæ negligunt, aut con-
temnunt, sed tantum apud eos, qui summa cura
& uigilantia in discendis & perscrutandis sa-
cris uersantur, iuxta Christi uocem Matth. 25.
Omni habenti dabitur, & abundabit, ei autē qui
non habet, et quod uidetur habere, auferetur ab
eo. Et Ose. 4. Quia tu scientiā repulisti, repellam
te, ne sacerdotio fungaris mihi, & oblita es legis
Dei tui, obliuiscar filiorum tuorum & ego.

Item Iohan. 8. Si uos māseritis in sermone meo,
uere discipuli mei eritis, & cognoscetis uerita-
tem. Et ibidem cap. 14. Si quis diligit me, sermo-
nem meum seruabit & c.

Quæ quoq; ratio est, quod toties studium uer-
bi nobis commendatur & præcipitur, Videlicet
Iohan. 5. Scrutamini scripturas. 1. Timo. 4. Atten-
de lectioni. Et Psal. 118. Beati immaculati in uia,
qui ambulant in lege Domini. Beati qui scrutan-
tur testimonia eius & c.

Quare non sunt audiendi qui sine uera agni-
tione & timore Dei, sine pijs & ardentibus stu-
dijs cœlestis doctrinæ, propter locum aut titulos,
ius interpretationis sibi sumunt, Ac prorsus dia-
bolica superbia & præsumptio est, arrogare si-
bi potestatem interpretandæ scripturæ diuinæ,

CUM

DE ORIGINE ET AVTO.

cum hoc solius Dei donum sit, qui ut solus eius est autor, ita & solus interpres, qui lucem interpretationis in solis pijs & renatis & amantibus uerbum, per Spiritum sanctum accendit.

Non igitur constat scripturæ interpretatio ex humano iudicio, doctrina aut sapientia politica, sed primum ex certis, illustribus & inter se consentientibus testimonijs collatis, non ut interpretes ex suo iudicio, aut humana doctrina seu sapientia, aliquam interpretationem pariant aut effingant, sed scripturæ interpretatio ex ipsa scriptura petenda est, conferenda inter sese sunt illustra Prophetarum & Apostolorum testimonia, ex quibus obscurioris loci sensus eruendus est, & simul orandus Deus est, ut per Spiritum sanctum ueram sententiam nobis patefaciat, & nos in omnem ueritatem ducat, sicuti sonat promissio, Cum uenerit ille Spiritus ueritatis, ducet uos in omnem ueritatem. Item, Paracletus, spiritus ueritatis manebit apud uos in æternum, & in uobis erit.

Deinde etiam catholicus consensus in interpretatione scripturæ considerandus est, Vocamus autem Catholicum consensum eam sententiam scripturæ, quæ ab Apostolis Ecclesijs tradita est primum, quam Ecclesiæ & ipsorum Ministri, Apostolorum discipuli & ordine alij, synceram & incorruptam, consentientem cum ipsis Prophe-
tarum

VERBI DEI.

tarum & Apostolorum scriptis retinuerunt.

Vt cum Iohannes scribit, In principio erat uerbum. Queritur, quæ sit genuina, propria, & certa horum uerborum interpretatio, & quid hoc loco Verbum significet? significet ne tantum inanem linguæ & oris sonum? ut apud Ouidium, Verba puellarum folijs leuiora caducis

Irritaq; ut uisum est, uentus & unda ferunt.

An uero substantiam, atq; adeo Filium dei, personam distinctam a Patris persona? Hic non ex ratione aut iudicio humano asserenda est interpretatio, sed querenda est ex certis et illustribus scripturæ locis interpretatio, et uidendum cur Euangelista Filium dei ab æterno ex substantia Patris genitum, appellet uerbum.

Vocatur autem ideo Filius uerbum, Quia sicut nos cogitando gignimus imagines rerum de quibus cogitamus, ita Pater intuens se, gignit imaginem sui, Ea imago quia cogitatione gignitur, uerbum appellatur. Sed nos cogitando non transfundimus substantias in eas imagines, quas cogitando genuimus, seu cum loquimur, non transfundimus substantias in illud uerbum quod sonuimus, Pater autem transfundit suam essentiã in uerbum, Est ergo uerbum, quædã persona distincta a Patris persona, & tamen eadem est utriusque personæ essentia.

Articulus enim de Trinitate uarie oppugnatus est,

Cum fili
hæc uer

DE ORIGINE ET AVTO.

est. Quidā senserunt unam tantum personā esse, scilicet Patrem, Et nomen Verbi, non significare personam, sed cogitationem uel sententiā existentem in Patre, sicut in nobis non est distincta persona ab homine, sententia hominis, Et Christum uocarunt uerbum ἡ οὐρανὸς ἔκτισεν , Quia perferret ad nos Patris sententiam.

Ariani cum uiderent Verbum clare significare personam quandam, docuerunt & ipsi Verbum esse Filium, sed tamē esse creaturam, nec esse coeternam Patri, quanquam ante alias creaturas conditus esset, & præstaret alijs dignitate.

Aduersus has hæreses et similes, scripturæ testimonia colligenda, conferenda et consideranda sunt, ex quibus ostendendum est, Verbum non significare uocem creatam, aut sententiam a Patre procedentem seu prolatam, quæ non sit persona a Patris persona distincta, sed personam ab æterno ex essentia Patris genitam & a Patre distinctam, sicuti hoc testimonium clare docet, Verbum caro factum est. Hic necesse est, Verbum intelligi de quadam persona, quæ naturam humanam assumpserit. Si enim Verbum esset uox creata, non transisset uox creata in naturam humanam.

Item, si Verbum significaret sententiam non distinctā a Patre, Pater esset incarnatus, At Verbum caro factum est, Pater non est factus caro.

Est

VERBI DEI.

Est igitur distincta quedam persona Verbum. Quod autem Verbum hoc loco significet naturam diuinam coeternam Patri, testantur hæc uerba Iohannis, cum inquit, In principio erat uerbum, Si tunc erat, cum creaturæ inciperent, Et, si omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, Ergo ipsum neque factum neq; creatum est. Respicit enim Iohannes ad illud Gene. 1. In principio creauit Deus cælum & terram, At tunc iam erat Verbum, Est igitur aeternum, si fuit ante creaturas.

Item Psal. 33. Verbo Domini cæli facti sunt, et spiritu oris eius, omnis exercitus eorum. Hic tres distinctæ personæ enumerantur, Dominus, et Verbum domini, ac Spiritus oris eius, & Verbo tribuitur creatio rerum, Ergo Verbum est omnipotens. In Baptismo Christi apparent tres distinctæ personæ, Pater, Filius, & Spiritus sanctus, & iubemur baptisari in nomine Patris, Filij, & Spiritus sancti, Ergo Verbum non significat uocem creatam, aut sententiam a Patre prolatam, neq; Spiritus sanctus significat motum seu agitationem Patris, sed sunt distinctæ personæ a Patre.

Ex his & plurimis alijs ueteris & noui Testamenti consentientibus testimonijs, sensus et interpretatio huius dicti, In principio erat uerbum, primū sumenda est, quæ a iudicio humane sapientie

DE ORIGINE ET AVTO.

tiæ aut sciētia prorsus aliena est. Demosthenes. n. aut Cicero ignari scriptorum propheticorum & Apostolicorum, quanquam sunt uiri præstantes eruditione & sapiētia, tamē hoc loco nullo modo Filium dei per uerbum intelligendum dicerent, sed longe aliam sententiam esse affirmarent.

Sed ad scripturæ testimonia conferendus quoq; est consensus catholicus, Videndum quid in hoc loco ij, qui doctrinam cœlestem ab ipsis Apostolis acceperunt, et quid ordine uetustissimi doctores Ecclesiæ per uerbum intellexerint. Certum est autem Polycarpum, Ignatium et alios, qui ipsum Iohannem & cæteros Apostolos audiuerūt, Deinde Ireneum, Tertullianum, Cyprianum, & post hos Ambrosium, Hieronymum, Augustinum, & reliquos Doctores ordine, hoc loco per uerbū Filium dei intellexisse, quorum consensus et testimonium multum ualet ad confirmandas mentes piorum, Fides tamen nititur, uerbo Dei, tradito per Prophetas et Apostolos. Hæc

breuiter de dono interpretationis, & tota hac materia hoc tempore
sufficiant.

τελθ.

AB: 67 $\frac{10}{b,4}$

ULB Halle

3

003 641 678

Sb.

183

PROF
CONT

67

DE ORIGINE³
NE ET AVTORITYATE
uerbi DEI, & quæ Pontificum, Pa-
trum & Conciliorum fit autori-
tas, admonitio hoc tempore,
quo de Concilio con-
gregando agitur,
ualde neces-
saria.

ADDITVS EST CATALOGVS DO-
ctorum Ecclesie DEI, à mundi initio, usq;
ad hæc tempora.

AVTORE

GEORGIO MAIORE.

VVITEMBERGAE EX OF-
ficina Iohannis Lufft.

ANNO

M. D. L.